

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd a archivnictví

Tzv. Sirotčí registra nová táborského panství z let 1587–1689

(Diplomatická analýza pramene)

Bakalářská práce

Autor: Naděžda Benešová

Studijní program: Historické vědy

Specializace: Historické vědy – specializace Archivnictví

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Naděžda Benešová

Studium: F19BP0073

Studijní program: B0222A120001 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví

Název bakalářské práce: **Tzv. Sirotčí registra nová táborského panství z let 1587-1689**

Název bakalářské práce AJ: The So-called New Orphan's Register of the Tábor Dominion from 1587-1689

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce si klade za cíl analyzovat s pomocí diplomatické metody dochovaná sirotčí registra z let 1587-1689 královského města Tábora a jeho panství, které tvořily vesnice Čekanice, Čelkovice, Dražice, Drhovice, Klokoty, Lhota Samoty, Měšice, Náchod, Nasavrky, Radimovice u Tábora, Strkov, Svrabov, Všechov, Zahradka a Zárybnická Lhota. Pramen bude zkoumán nejen v kontextu dějin města a jeho panství, ale náležitá pozornost bude věnována i rekonstrukci tehdejšího úředního knihového systému táborské městské kanceláře, aby bylo možno v rámci dochovaných úředních písemností stanovit historickou hodnotu sledovaného pramene. V rámci obsahové analýzy bude písemnost nahlížena i prostřednictvím poznatků z dějin správy a právních dějin. Citace z pramene budou zpřístupněny metodou transkripce raně novověkých textů.

Státní okresní archiv Tábor, fond Archiv města Tábora, Registra sirotčí nová 1587-1689, inv. č. 287, sign. E la č. 4.

Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, Archivní časopis 3, 4, 1953, s. 145-162, 205-227.

Jana VOJTÍŠKOVÁ - Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Hradec Králové - Ústí nad Orlicí 2013.

Jan KAPRAS, *Poručenství nad sirotky v právu českém: se zřetelem k právům římskému, německému a v Rakousích platnému*, Praha 1904.

Kol. autorů, *Historický atlas měst České republiky. Sv. 7 - Tábor*, Praha 1999.

František Augustin SLAVÍK, *Panství táborské a bývalé poměry jeho poddaných*, Tábor 1884.

Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Právní ochrana dětí v období prvních kodifikací*, Praha 2012.

Ivan ŠTOVÍČEK a kol, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.

Zadávací pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Petr Polehla, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 21.12.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracovala pod dohledem vedoucí práce samostatně a uvedla jsem veškeré prameny a literatury.

V Hradci Králové dne

podpis autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Doc. PhDr. Janě Vojtíškové, Ph.D za její trpělivost při vedení této práce, lidský přístup a odborné rady. A také své rodině za podporu.

ANOTACE

Naděžda BENEŠOVÁ, *Tzv. Sirotčí registra nová táborského panství z let 1587–1689 (Diplomatická analýza pramene)*, Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2022, 66 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá diplomatickým rozbořem tzv. Sirotčích register nových táborského panství z let 1587–1689. Nejdříve jsou nastíněny dějiny města Tábora a jeho panství se zaměřením především na období druhé poloviny 16. a první polovinu 17. století, následuje vlastní diplomaticko-paleografická analýza pramene (vnitřní a vnější znaky, písarské ruce, obsahová stránka zápisů). Výzkum ukázal, že se jedná o smíšenou knihu, ve které jsou zapsána nejen sirotčí registra, ale i reversy z vězení, vzory přísah, obnovy rychtářů ve vesnicích táborského panství a soupis obyvatel daných vesnic. Spojovacím prvkem těchto různých agend je patrimoniální správa městského panství. Zařazena je také výběrová edice pramene.

Klíčová slova: raný novověk; Tábor; městské panství; diplomatika; vrchnostenská správa; vrchnostenské knihy

ANNOTATION

Naděžda BENEŠOVÁ, *The So-called New Orphan's Register of the Tábor Dominion from 1587–1689*, Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2022, 66 pp. Bachelor Thesis.

The Bachelor's thesis deals with the diplomatics analysis of the so-called New Orphan's Register of the Tábor Dominion from the years 1587–1689. First, the history of the town of Tábor and its dominion is outlined, focusing mainly on the period of the second half of the 16th to the second half of the 17th century, followed by the actual diplomatics-paleographic analysis of the source (internal and external features, identification of the scribes, content of records). The research has shown that it is a mixed book, which does not contain only the orphan's register, but also reversals from prisons, oath models, the renewal of reeve in the villages of the Tábor Dominion and a census of the inhabitants of the given villages. The common element of these various agendas is the patrimonial administration of the town manor. Included is a selective edition of the source.

Keywords: early modern period; Tábor; diplomatics; town manor; patrimonial administration; patrimonial books

OBSAH

Úvod	8
1. Dějiny města Tábora a jeho panství se zvláštním zaměřením na období od druhé poloviny 16. století do druhé poloviny 17. století	10
2. Vnější a vnitřní diplomatický rozbor pramene a jeho obsahová analýza	21
2.1 Sirotčí agenda	22
2.1.1 Právní rámec sirotčí agendy v raném novověku	28
2.2 Reversy a vyručení z vězení	33
2.2.1 Právní rámec propouštění z vězení	36
2.3 Vzory přísah	38
2.4 Obnovy rychtářů	39
2.5 Postavení rychtářů a čeledí ve vesnické samosprávě	39
2.4 Registra stavení živých otcův dětí, též sirotkův	40
3. Výběrová edice pramene	43
Závěr	52
Seznam použitých pramenů a literatury	55
Místní a jmenný rejstřík	58
Seznam příloh.....	61
Přílohy	62

Úvod

Cílem bakalářské práce je komplexní diplomatický rozbor pramene tzv. Sirotčích register nových táborského panství z let 1587–1689 v kontextu dějin táborského panství. Problematice táborského panství se věnuje monografie *Panství táborské a bývalé poměry jeho poddaných*¹ vydaná již roku 1884. Sepsal ji František Augustin Slavík, který mimo jiné působil jako pedagog na táborském Reálném gymnáziu. V knize popisuje táborské panství od roku 1420 až do roku 1848. Zaměřuje se především na smlouvy o postoupení majetku městu Táboru a na výčet rozlohy panství vycházející z urbářů a jiných účetních seznamů. Dále se částí táborského panství zabýval František Šmahel ve svém článku *Táborské vesnice na Podblanicku v letech 1420–1547*,² který vyšel v roce 1981 ve Sborníku vlastivědných prací z Podblanicka, ale mapuje pouze oblast okolo Louňovického kláštera, nikoli celé panství. Urbář táborského panství z let (1469) 1510–1547 zpracovala ve své diplomové práci Jitka Vandrovcová,³ která se soustředila na sociální a hospodářské poměry. Její práce je dělana formou sondy, do které vybrala 24 vesnic z různých částí panství, jedním z kritérií výběru byla i dochovanost materiálu. Ze sondy je možné se dozvědět počet osedlých, jejich majetkovou držbu nebo jaké odváděli dávky ve vybraných vesnicích v rámci panství. Pramen zkoumaný předkládanou bakalářskou prací doposud nikdo nevytěžil.

Tato práce je rozdělena do třech hlavních kapitol, které se dělí na další podkapitoly. První kapitola se zabývá dějinami města Tábor, ukazuje jeho potenciál, díky němuž mohl vybudovat rozlehlé městské panství, které bylo na počátku 16. století jedno z největších u nás. Zmíněna je také velká změna v rozloze panství, která nastala po roce 1547. Osudy panství i města tato kapitola zpracovává do druhé poloviny 17. století, shodně s datací zkoumaného pramene. Využívá při popisu moderní metodické přístupy zvláště diplomatiky, paleografie, dějin správy, právních dějin nebo historické geografie.

¹ František Augustin SLAVÍK, *Panství táborské a bývalé poměry jeho poddaných*, Tábor 1884.

² František ŠMAHEL, *Táborské vesnice na Podblanicku v letech 1420–1547*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 22, 1981, s. 171–202.

³ Jitka VANDROVCOVÁ, *Urbář táborského panství z let (1469) 1510–1547: sociální a hospodářské poměry*, Diplomová práce na Ústavu českých dějin FF UK Praha, Praha 2012.

Druhá kapitola obsahuje vnější a vnitřní diplomatický rozbor knihy tzv. Sirotčích register nových táborského panství z let 1587–1689. Zvláštní důraz je v rámci vnějších znaků kladen na písarské ruce vyskytující se v prameni. V kapitole není opomenuta ani obsahová analýza zápisů. V podkapitolách je objasněn právněhistorický kontext osvětlující jednotlivé jevy, které se vyskytují ve zkoumaném prameni.

Náplní třetí kapitoly je výběrová edice pramene. Ta zpřístupňuje zajímavé pasáže ze zkoumané knihy, citace z pramene jsou přepsány metodou transkripce raně novověkých textů. Práci uzavírá jmenný a místní rejstřík, který umožní badatelům lépe využít poznatky, které předkládaná bakalářská práce přináší.

1. Dějiny města Tábora a jeho panství se zvláštním zaměřením na období od druhé poloviny 16. století do druhé poloviny 17. století

Pro pochopení zkoumaného pramene, je nezbytné se seznámit s dějinami města a jeho panství. Porozuměním dějin Tábora a panství, pro které bylo toto město vrchností, si vytvoříme historický kontext pro sledování zvolené problematiky.

Město Tábor se nachází přibližně 75 km jižně od Prahy a 50 km severně od Českých Budějovic. Historické centrum leží na vysokém ostrohu nad řekou Lužnicí a Tismenickým potokem. Se svou výškou 450 m n. m. je návrší skoro ze všech stran chráněno nepřístupnými srázy a zároveň poskytuje rozhled do okolí.⁴ Osídlení je zde doloženo již z tzv. halštatského období v 6. – 5. století př. n. l., ale trvalé osídlení spadá až do doby vrcholného středověku.⁵

Po polovině 13. století založili Vítkovci na náhorní plošině obtékané řekou Lužnicí město Hradiště. Přemysl Otakar II. chtěl omezit rozpínavost Vítkovců, zároveň po objevu stříbra na nedalekých Horkách chtěl uplatnit právo královského regálu a založit královské město. Při opouštění ostrohu Vítkovci bylo hradiště vypáleno. V jeho jihozápadním rohu nechal panovník postavit mohutný hrad se čtyřmi věžemi a vodním příkopem a město bylo obeháno hradební zdí. Po smrti Přemysla Otakara II. v roce 1278 se město přestalo rozvíjet. Dále víme pouze to, že hrad v roce 1370 vlastnili páni z Ústí a v podhradí se nacházel kostel sv. Filipa a Jakuba, který je zmiňovaný v pramenech poprvé v roce 1388.⁶ Ve středověku přes Tábor procházela Gmündská stezka, která se částečně shodovala s Vitorazskou dálkovou stezkou, obě spojovaly rakouské země a střední Čechy.⁷

Znovu bylo místo osídleno až v roce 1420 husity z nedalekého města Ústí. Vybuďovali město, které bylo nazýváno Hradiště hory Tábor. Město se rychle rozrůstalo, díky nově přichozím sympatizantům kalicha, a také byl postupně budován opevňovací systém. Na konci husitských válek město čítalo přes 600 domů se zhruba

⁴ Lenka HOREJSKOVÁ – Roman RŮŽIČKA, *Vítejte Na Táborsku*, Tábor 2006, s. 14.

⁵ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha 1998, s. 874–876.

⁶ L.HOREJSKOVÁ – R. RŮŽIČKA, *Vítejte Na Táborsku*, s. 40–42.

⁷ Radan KVĚT, *Staré stezky v České republice*, Brno 1997, s. 20.

3000 obyvateli.⁸ Po porážce husitů v bitvě u Lipan došlo ke smíru tábořských s králem Zikmundem Lucemburským a v roce 1437 byl Tábor prohlášen královským městem se všemi privilegii, tím si také město podrželo své bohatství, které se každoročně udržovalo výběrem feudálních dávek se ze svého panství, které čítalo více než sto vesnic.⁹

Vyspělost města dokládá i svědectví budoucího papeže Enea Silvia Piccolominiho, který po své návštěvě Tábora v roce 1451 uznal, že tento „proradný druh lidí“ má alespoň tu dobrou vlastnost, že miluje písemnictví a byl překvapen, kolik lidí s ním mluvilo latinsky. Údajně měli husité odpor k oficiální školní učenosti.¹⁰ U zrodu školní výchovy v Táboře stáli kněží, především díky náboženským písním. S pronikáním humanistické kultury mezi měšťanstvo, se zvyšoval i podíl laiků mezi intelektuály, ale i víra a zbožnost byla stále důležitou složkou kultury města.¹¹

V roce 1452 kapituloval Tábor před vojskem zemského správce Jiřího z Poděbrad a uznala ho jako panovníka. Následující klidnější období umožnilo rozvoj Tábora, rozvíjela se i řemeslná výroba. Dokladem toho mohou být svorníky v klenbě kostela proměnění Páně na hoře Tábor, na šesti z nich jsou vyobrazeny znaky nejvýznamnějších řemeslnických cechů ve městě. Svorníky sice pocházejí až ze závěru 17. století, ale cechy, které na výzdobu kostela přispěly, se ve městě vykytují již od 15. století a svým příspěvkem na kostel dokazují svou významnost a bohatství. Nejbohatší, nejznámější a také nejprestižnější řemeslo bylo v Táboře soukenictví.¹² Sukno bylo významným obchodním artiklem už v polovině 15. století, kdy Ladislav Pohrobek povolil tábořským krájet a prodávat své sukno bez omezení v Čechách, na Moravě i v Rakouských zemích. Nejvýznamnějším místem exportu tábořských soukeníků byl v 15. a 16. století Linec, ze kterého se jejich zboží vozilo dále do světa. V roce 1529 byly doplněny artikule tábořského soukenického cechu, objevuje se i jakási jeho odnož a tou byli postřihači, kteří obvykle nebývali samostatným cechem, ale svorník v kostele

⁸ ŠMAHEL František – Miloš DRDA – František JANDA – Jiří BUMERL, *Tábor I. Od počátku osídlení do roku 1452*, Praha 2020, s. 295.

⁹ L. HOREJSKOVÁ – R. RŮŽIČKA, *Vítejte Na Tábořsku*, s. 46.

¹⁰ Amedeo MOLNÁR, *O Tábořském písemnictví*, Husitský Tábor. Sborník Muzea husitského revolučního hnutí 2, 1979, s. 18.

¹¹ Zdeněk VYBÍRAL, „*Viri litterati*“ a město Tábor na počátku novověku (1550–1620), Husitský Tábor 13, 2002, s. 455–491.

¹² Zdeněk VYBÍRAL, *Tábor: 600 let*, Tábor 2020, s. 50–51.

mají samostatný. Dalším z významných tábořských cechů je cech kožešnický, jehož členové byli dle svých majetkových poměrů tábořskou honorací. V Táboře se vyskytuje kovářský cech, a to již od roku 1432 a v 15. století patřil mezi nejrozšířenější, avšak jeho kováři nebyly členy městské samosprávy a pocházeli z nižší majetkové vrstvy. Pekařský cech se také v Táboře objevuje již od 15. století a na počátku 16. století jsou pekaři často zastoupeni v městské radě. Zároveň se v Táboře objevuje v 16. století také řemeslo příbuzné pekařům a to perníkáři. Dalšími cechy ve městě měli například i řezníci, a někteří další, kteří ale do městské samosprávy nijak výrazněji nezasahovali.¹³

V husitské éře bylo město zásobováno vodou pouze z povrchových nádrží tzv. cisteren, které se nacházely na náměstí a dalších místech ve městě. To rozvíjejícímu městu postupně přestalo stačit a v roce 1492 došlo k přehrazení Tismenického potoka a vzniku vodní nádrže Jordán. Voda se do města dopravovala rourami, díky vodnímu kolu a dalším výtlačným mechanismům a překonala při tom více než třicetimetrové převýšení k městské vodárenské věži, která byla postavena v hradbách. Z ní se dále rozváděla voda do města, tento systém byl pro město nepostradatelný a byl udržován funkční po dobu několika staletí.¹⁴

Samotný tvar města se přibližuje obdélníku, obepínala ho městská a parkánová zeď se šestnácti půlkruhovými baštami. V jihozápadním cípu města se nacházel hrad se dvěma válcovými a dvěma hranolovými věžemi. Když hrad v roce 1532 vyhořel, město se ho rozhodlo neobnovovat, dál tedy chátral a stal se i zdrojem stavebního materiálu. V roce 1612 se městská rada rozhodla založit právě v hradu obecní pivovar. Nedaleko něho se stály tzv. Hradské brány, vnější velká brána zvaná Bechyňská, jediná ze všech bran, která se dochovala do současnosti a blíže k samotnému městu tzv. Přední hradská brána zvaná Klokotská. V jihovýchodním cípu města se nacházely tzv. Nové brány, ty chránily město z nejpřístupnější strany, a to z východu, tímto směrem vedla i cesta na Prahu. Jednalo se o soustavu tří bran, které nestály v přímce za sebou. Další možností, jak projít skrz hradby, byly fortny Malá a Velká, které byly narozdíl od bran pouze pro

¹³ Rudolf TECL, *Nejstarší znaky tábořských cechů*, Tábořský archiv: sborník Státního okresního archivu v Táboře 12, 2004, s. 157–168.

¹⁴ Rudolf KRAJÍČ, *Středověké vodní dílo v Táboře. Archeologický výzkum Jordánu*, *Archeologia historica* 44, 2019, č. 2, s. 1002–1004.

pěší. V městských hradbách se také nacházela vodárenská věž směřující k nádrži Jordán.¹⁵

Přibližně uprostřed města leží náměstí obdélníkového půdorysu, dnes Žižkovo náměstí. Na něm se nachází kašna postavena v letech 1567 až 1568. Skoro o osmdesát let později, v roce 1645, z rozhodnutí arcivévody Leopolda Viléma, byla v prostoru náměstí kopána další studna, ale nikdy vodu neposkytla a v roce 1672 byla zasypána¹⁶

Velké požáry v letech 1532 a 1559 zničily značnou část města, při to druhém se zřítíl štít prostřední z Nových bran a zničil její padací most. Tyto požáry ale přinesly i stavební rozmach, kdy se na uprázdněných parcelách stavěli domy nové, kamenné, a poničené domy se přestavovaly v duchu renesance.¹⁷ Na místě dvou domů zničených požárem za kostelem na náměstí, byla postavena nová škola, aby bylo možné lépe zapojovat školu do chodu bohoslužeb.¹⁸ Na dnešním Žižkově náměstí se v jeho severozápadním rohu nachází pozdně gotický děkanský městský chrám Proměnění Páně na hoře Tábor, který se začal stavět po roce 1452 a dokončen byl v roce 1512. Po již zmiňovaných požárech byl kostel doplněn na jižním a severním průčelí o renesanční štíty, mezi kterými jsou chrliče. Obě průčelí jsou členěna opěráky s kamenným nárožím, mezi nimi jsou gotická okna s lomeným obloukem. V roce 1677 byla věž kostela doplněna o barokní bání.¹⁹

Radnice se stojí na západní straně náměstí a zabírá prostor po třech měšťanských domech, její stavba započala na počátku 16. století a dokončena byla 1527, její průčelí zachovávalo tvar třech štítů s gotickým zdobením. V roce 1656 byla postavena radniční věž. Prostřední štít byl kvůli hodinám přestaven ve stylu baroka s volutami a věžičkou. Šatlava byla původně právě v tomto radničním přízemí, ale v 17. století byla přesunuta do areálu pivovaru, tedy bývalého hradu, kde byla v hradní věži i mučírna. V prvním patře radnice se nacházela kancelář městského rychtáře²⁰ a tzv. palác, sál s gotickou sklípkovou klenbou, který je po Vladislavském sálu druhý největší gotický sál v České

¹⁵ Karel THIR, *Hradiště hory Tábor jako pevnost v minulosti*, Tábor 1895, s. 23–71.

¹⁶ Rudolf TECL – Hana HUBÁČKOVÁ, *Táborské kašny*, Tábor 16, 2014, s. 71–86.

¹⁷ K. THIR, *Hradiště hory Tábor*, s. 23–71.

¹⁸ Karel THIR, *Staré domy a rodiny táborské: na památku založení města před pěti sty léty*, 2. díl, Tábor 1921, s. 675.

¹⁹ R. TECL, *Nejstarší znaky táborských cechů*, s. 160.

²⁰ K. THIR, *Staré domy a rodiny táborské*, 2. díl, s. 25–31.

republice.²¹ Před radnicí také stával pranýř a náměstí bylo zaplněno stánky a krámky a volná zůstávala pouze široká cesta podél domů.²² Pod samotným centrem města se nachází rozsáhlé podzemní prostory především z 15. a 16. století, zvané lochy. První podzemní podlaží jsou klenuté sklepy postavené z kamene, pod nimi je jedno další podlaží, místy i dvě podlaží, která ale nejsou stavěna, ale jsou tesána do skály, některé lochy jsou propojeny i mezi sousedními domy a v případě nebezpečí sloužily i jako úkryt obyvatel.²³

K městu náleží také předměstí, jedná se především o tzv. novobranské předměstí, které se nachází na východní straně města, za Novými branami. Dnes je v těchto místech tzv. Nové město. Je to jediný směr, ze kterého je město přístupné po relativní rovině, ve všech ostatních směrech je od hradeb sráz do údolí řeky Lužnice nebo Tisemenického potoka. Další osídlení mimo hradby, které můžeme nazvat předměstím je za Hradskou branou na jihozápadě města a také předměstí „na skále“ nyní na Bydžově²⁴, což je prostor na jih od města táhnoucí se směrem na východ mezi hradbami a řekou Lužnicí.²⁵

V polovině 16. století bylo tábořské panství jedním z největších v Čechách. Čítalo přes 130 vesnic s rozlohou 88 000 jiter,²⁶ což odpovídá dnešním 250,8 km².²⁷ K tomuto rozsáhlému majetku město přišlo za husitských válek a udrželo si ho následujících sto let i díky císaři Zikmundu Lucemburskému, který tábořským tento majetek potvrdil několika majestáty. Panství nebylo jednolitě, ale skládalo se z hlavní části v okolí samotného města Tábora a z několika dalších oblastí, které nebyly s hlavní částí územně propojené a tvořily samostatné enklávy. Mocnými sousedy tábořského panství byli Rožmberkové a páni z Hradce.²⁸

²¹ L. HOREJSKOVÁ– R. RŮŽIČKA, *Vítejte Na Tábořsku*, s. 48.

²² K. THIR, *Staré domy a rodiny tábořské*, 1. díl, s. 28–29.

²³ L. HOREJSKOVÁ– R. RŮŽIČKA, *Vítejte Na Tábořsku*, s. 50.

²⁴ K. THIR, *Staré domy a rodiny tábořské*, 2. díl, s. 757.

²⁵ *Tamtéž*, s. 850.

²⁶ František ASLAVÍK, *Panství tábořské a bývalé poměry jeho poddaných*, Tábor 1884, s. 21.

²⁷ Za předpokladu, že se jedná o české jitro = 0,2850 m², Gustav HOFMANN, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň 1984, s. 61.

²⁸ Zdena KOKOŠKOVÁ – Helena SEDLÁČKOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Bechyňsko. Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, Praha 2017, s. 5.

Tábor vlastnil poddanské město Sezimovo Ústí a následující vsi²⁹, které tvořily hlavní jedolitou oblast táborského panství: Dražice, Všechnov, Zahrádka, Klokoty, Mlýny pod Klokoty, Náchod, Čekanice, Měšice, Čabel u Měšic (pustá ves), Zárybnická Lhota, Kozí Hrádek, Turovec, Lipí (pustá ves), Kravín (pustá ves), Kavčí (pustá ves), Strakačov (pustá ves), Dlouhá Lhota, Košice, Doubice, Skalice, Strkov, Planá nad Lužnicí, Sedlec, Lhota Samoty, Hejlov, Oudičov, Broučkova Lhota, Makov, Třemešný, Radimovice u Tábora, Nasavrky a Jeníčkova Lhota. Další část tvořily tzv. vsi zápisné, jimž byli Opařany, Opařanky, Bratřice, Utěchovice, Lažany a Hodušín.³⁰

Jednou ze samostatných enkláv bylo tzv. Lhenické zboží³¹, které se nacházelo v okolí městečka Lhenice, ke kterému patřili ještě vsi Vodice, Třešňový Újezdec a Vadkov. Další vzdálenou oblastí, kterou Tábor vlastnil, bylo Louňovské zboží³², jehož centrem bylo městečko Louňovice pod Blaníkem, kde stával premonstrátský klášter³³, pod který spadalo městečko Domašín a vsi Znosím, Hrazená Lhota, Milovanice, Želichov, Býkovice, Rajkovice, Hrajkovice, Předbořice, Laby, Libouň, Ratmířice, Skryšov, Hrzín, Světlá, Křížov, Lhota pod lesem, Karhule, Častrovice, Mlýnec a Daměnice. Další oblastí byl Nedvědicový Újezd, který se nacházel jižně pod centrální částí panství, spadaly do něj vsi Nedvědice, Svákov, Mokrý, Vesce, Záluží, Vlastiboř, Debrník, Klenovice, Druhovice a Skryšov. Dále do táborského panství patřily vsi zástavné: Orlov, Padařov, Drahnětice, Božejovice, Vášov, Paseka, Leština, Pikov, Oldřichov, Mlýnec Světlá a Počepice. Tábor také vlastnil Jistebnické panství, které svým územím navazovalo na centrální část panství. Obsahovalo městečko Jistebnici a vsi, Svoříš, Brtce, Vesec, Kvaštov, Mozolov, Petřikovice, Hodkov, Zbelítov, Stružinec, Budín, Ostrý, Nehonín, Tisová, Hůrka, Píčina, Minartice, Zvěstonín a Dražkov. Dále Táboru vlastnil také vsi, které byly nepravidelně roztroušeny po okolí a netvořily žádný celek. Ves Buková, kterou dostal darem roku 1523, Němčice, Zahrádka u Pacova, Střítež, Borek (pustá ves), Smyslov (částečně pustá ves), Pravětice, Bzová, Hrnčíř, Chlístovice, Boubrava, Vřesce, Hovize, Vlkonín a Závořice³⁴

²⁹ Ve výčtu jsou použity současné názvy sídelních lokalit.

³⁰ F. A. SLAVÍK, *Panství táborské*, s. 23.

³¹ Oblast přibližně 50 km jihozápadně od Tábora, dnes v okrese Prachatic v Jihočeském kraji

³² Oblast přibližně 30 km severně od Tábora, dnes v okrese Benešov ve Středočeském kraji.

³³ Klášter vypálen husity r. 1420, Marie BOUDOVA a kol., *Louňovice. 600 let od první písemné zmínky o existenci obce*, Louňovice 2007.

³⁴ F. A. SLAVÍK, *Panství táborské*, s. 24–26.

Napětí se v prostředí královských měst stupňovalo po nástupu Ferdinanda I. habsburského, už ve 30. letech 16. století se Tábor společně s Hradcem Králové a Starým městem pražským postavil proti vybírání třicátkové daně, která poškozoval zájmy středních výrobců. Tábor se rozhodl daň po vzoru Hradce Králové nevybírat, chtěl tím bránit své hospodářské zájmy. Znovu se město Tábor vzepřelo panovníkovi v roce 1547, stejně jako další města, odmítl vojenskou pomoc českému králi Ferdinandovi I. v tažení proti německým luteránům. Ferdinand I. měšťany potrestal vysokou pokutou 8000 kop grošů českých a konfiskací veškerého rozsáhlého pozemkového majetku města, čímž město připravil o příjmy. Tábor také musel odevzdat všechna privilegia a zbraně a také musel přijmout císařského rychtáře, který měl dohlížet na dodržování poslušnosti vůči panovníkovi.³⁵ Táborští radní, a radní dalších dotčených měst, krále několikrát prosili, aby jim vrátil alespoň nejbližší vesnice sousedící se samotným městem. Na konci května 1549 Ferdinand I. rozhodl vrátit platy z nejbližších vesnic na vychování kněží, žáků a zajištění chodu špitálu. Dále Táboru ponechal nádrž Jordán a cla a mýta v bránách a dosadil císařského rychtáře. V roce 1561 byl učiněn vklad do desk zemských o navrácení následujících 22 míst³⁶ městu. Navrácen byl Kozí hrádek, Sezimovo Ústí, tvrz Sedlec, vesnice Kravín, Lipsko, Kavecko, Strakáčov, Hejlov, Čelkovice, Dražice, Drhovice, Klokoty, Vsechov, Zahradka, Zárybničná Lhota, Radimovice, Nasavrky, Náchod, Čekanice, Měšice, Zhoř a Lhota Samoty. Tyto vesnice tvoří pouze jednu šestinu původního majetku.³⁷

Sankce uvalené na město v roce 1547 ovlivnily měšťanskou kulturu tím, že se města odklonila od mocenského boje a věnovala se kultuře a vzdělanosti. Způsobem, jak mohli měšťané jako laici ukázat svou účast na církevním životě, bylo členství v literátských bratrstvech. Nejen, že se bratrstva věnovala pěstování zbožnosti, ale i dávala členům přístup k hudbě nebo knižní kultuře. V Táboře vzniklo takovéto bratrstvo v polovině 16. století, ale až v roce 1578 se objevují zmínky v městských knihách v soupisech cechovních starších, jako o předních členech bratrstva. Zároveň se mezi staršími literáty objevovali významní představitelé obce.³⁸

³⁵ Zdeněk VYBÍRAL – Jakub SMRČKA, *Tábor: o městě-pevnosti*, 2020, s. 26–27.

³⁶ Ve výčtu jsou použity současné názvy sídelních lokalit.

³⁷ F. A. SLAVÍK, *Panství tábořské*, s. 72–73.

³⁸ Z. VYBÍRAL, „*Viri litterati*“, s. 455–491.

Táborská obec ale také majetky přikupovala. Svrabov³⁹ byl koupen roku 1572 za 550 kop grošů českých od Jana Strakonického. V roce 1587 byla koupena Čelákovská Lhota za 4000 kop od Petra Kršňáka. Od Petra Voka z Rožmberka koupil Tábor roku 1593 ves Planou nad Lužnicí, Turovec, Strkov a části vsí Košice a Doubí a s rybníky ke všem obcím náležejícími za 23 000 kop grošů.

Velkou zátěží byla také berně na pomoc proti Turku, vybírána od roku 1576, dále v letech 1577, 1579, 1595, 1605, 1606, 1610 a 1615. Například v roce 1595 dostalo město nařízeno vypravit do války ze samotného města 17 osob, z poddaných 14 osob a berně ve výši 72 kop a 40 grošů. Roku 1605 museli vypravit z města 15 osob a z panství 20 osob. V roce 1606 už se požadavky zvýšily na 2 jízdné koně a celkem 116 osob. O čtyři roky později muselo město do války vypravit 2 koně a z města 15 osob a poddaných 9. V roce 1615 se jednalo pouze o finanční částky a to 1668 kop a 6 grošů sbírky, 512 kop berně a 173 kop a 36 grošů z prodeje. Tyto výdaje vedly k zadlužení města a už v roce 1581 prodalo ves Bukovou za 700 kop grošů míšeňských Michalovi Španovskému z Lisova a na Pacově.⁴⁰

Mírový čas narušil Rudolf II. spolu se svým bratrancem, pasovským biskupem Leopoldem Vilémem, kteří vypravili v lednu 1611 vojsko pasovských žoldnéřů do Čech, které mělo pomoci Rudolfovi zkrotit stavy. Toto tažení od Horních Rakous na Prahu se nevyhnulo ani městu Tábor. V pondělí 4. února 1611 večer se lží vloudili do města a v neděli už získali klíče od města i radnice. Vojsko se zdrželo 5 dní, hradby se rychle podařilo opravit a vojsko odtáhlo na Prahu.⁴¹

Po pražské defenestraci v roce 1618, která odstartovala třicetiletou válku, byl Tábor na straně protestantských stavů a šlechty a opět se tak přidal k povstání proti Habsburkům. V roce 1619 dosedl na trůn Ferdinand II., stavové ho neuznali za českého krále a zvolili si Fridricha Falckého, rozhořela se tak první fáze třicetileté války, při které se boje odehrávaly především v Čechách, na Moravě a v rakouských zemích a nevyhnuly se ani Táboru.⁴²

³⁹ Ve výčtu jsou použity současné názvy sídelních lokalit.

⁴⁰ F. A. SLAVÍK, *Panství táborské*, s. 76–79.

⁴¹ K. THIR, *Tábor jako pevnost v minulosti*, s. 77.

⁴² Petr KLUČINA – Pavel ŠTEFAN, *Třicetiletá válka: obraz doby 1618–1648*, Praha 2004, s. 11.

V květnu 1621 byl Tábor obléhán vojsky pod vedením habsburského generála Baltasara de Marradas. Posádka za podpory obyvatel města se bránila dlouhých šest měsíců a vzdala se, až když bylo jasné, že jim žádná pomoc zvenčí nepřijde. Ve městě bylo obléháním zničeno skoro 150 domů, na místě 11 zničených domů v severovýchodním cípu města vzniklo dnešní Tržní náměstí, dalších přibližně 44 domů v severozápadní části města nebylo opravováno a v roce 1640 tyto pozemky získal řád bosých augustiniánů a založil zde kostel Narození Panny Marie a klášter a vzniklo zde i přilehlé náměstí, dříve klášterní, které dnes nese jméno Mikuláše z Husi.⁴³ Věž kostela na náměstí dokonce hrozila zřícením a v roce 1656 byl snesen hodinový stroj s hodinami z poškozené kostelní věže a umístěn na radnici. Po dobytí města v roce 1621 byli obyvatelé nuceni přestoupit ke katolictví a městu byl opět zabaven veškerý pozemkový majetek (vsi navrácené Ferdinandem I. i ty později dokoupené) a přechází do správy královské komory, ale dluhy na těchto pozemcích byly obci ponechány. I když byly vesnice městu zabaveny, císař dal z nich plynoucí platy na financování aktivit katolické církve, především platy děkana, magistra, školního kantora a varhaníka. Do roku 1625 již většina obyvatel města přestoupila na katolickou víru, a tak prosili císaře Ferdinanda II., aby jim prominul účast v odboji a berni s kontribucí a odebraný majetek, aby jim navrátil. Císař jim navrátil pouze Měšice a Zárýbničnou Lhotu, ale pod podmínkou, že budou děkana a školu financovat sami. Město ale po odečtení ostatních nákladů na financování děkana a školy už nemělo, a tak roku 1626 s povolením císařského rychtáře dalo obě vesnice do zástavy Janu Šťastnému Přehořovskému z Kvasejovic za 700 kop míšeňských. Ferdinand II. svým majestátem z roku 1629 navrátil zbylou část tábořského panství⁴⁴, a to: pusté Sezimovo Ústí, pustý Kozí hrádek, pusté vesnice, Kravín, Kavčí, Lipí a Strakačov, pustou tvrz Sedlec, vesnice Hejlov, Čelkovice, Drhovice, Dražice, Klokoty, Všechov, Zahrádka, Radimovice, Nasavrky, Náchod, Buková, Čekanice, Lhota Samoty, dvůr ve Zhoři, Planá nad Lužnicí, Turovec, Strkov a část vsí Košic a Doubí.⁴⁵

Ve 40. letech 17. století byli do Tábora k šíření nové víry pozváni mniši z řádu bosých augustiniánů. Táborští se ve stejné době pustili do budování tzv. velkého šance

⁴³ Rudolf TECL – Kateřina LEMBERKOVÁ, *Zaniklé tábořské stavební památky*, Tábořský archiv 16, 2014, s. 96.

⁴⁴ Ve výčtu jsou použity současné názvy sídelních lokalit.

⁴⁵ F. A. SLAVÍK, *Panství tábořské*, s. 86–90.

(před hradbami předsunutě opevnění), který je měl chránit před útoky vedenými po hrázi Jordánu. Ale právě tudy do Tábora vtrhla v roce 1648 švédská armáda pod vedením generála Wittenberga, který měl za úkol zajistit spojnici mezi Prahou a rakouskými hranicemi skrze Tábor. Švédská posádka opustila vydrancované město v říjnu 1649.⁴⁶ Po třicetileté válce ve městě z původních bezmála 350 domů zůstalo obydlených pouze 184.⁴⁷ Dle popisu z roku 1651 vloženého do desk zemských náleží k Táborskému panství 4 dvory poplužní, vápenice, cihelna a tyto zádušní vesnice: Drhovice s 1 osedlým s potahem, Dražice se 7 osedlými, Zahradka se 3 osedlými, Klokoty se 2 osedlými s potahem a 3 pěšími robotníky, Všechov, Svrabov a Radimovice všechny se 3 osedlými, Nasavrky se 2 osedlými s potahem a 2 pěší, Náchod se 3 osedlými s potahem a 3 pěšími robotníky, Zhoř náležící k Bechyňskému panství s 1 osedlým patřícím k Táboru, Čelkovice a Lhota Samoty obě po 1 osedlým s potahem a 1 pěším robotníkem. Vesnice Čekanice Zárybní Lhota a Měšice byly od roku 1626 stále v zástavě za 1316 zlatých, město Tábor kvůli chudobě po třicetileté válce stále nemělo na jejich vyplacení. Mimo zádušní vesnice město dále vlastnilo statek Planou nad Lužnicí, ke kterému náležely vesnice Planá nad Lužnicí, Strkov, Košice, Doubí a Turovec. Tyto vesnice ale roku 1656 město prodalo Křištofu Karlovi Přehořovskému z Kvasejovic a na Mladé Vožici za 24 000 rýnských zlatých.⁴⁸

Informace o počtu obyvatel ve městě poskytuje Soupis poddaných podle víry z roku 1651, kde je zachyceno 842 obyvatel (děti mladší 11 let se nezapisovaly) a u všech je uvedeno, jen s jedinou výjimkou, manželkou krejčího Klimenta Klímy, která je nekatolického vyznání, ale s poznámkou, že je u ní naděje na obrácení na katolickou víru. Město se tedy oficiálně profilovalo jako katolické. Na vesnicích náležejících k Táboru už to bylo rozdílnější, ač byly počty nekatolíků značně vyšší než ve městě a v některých vesnicích převládaly, vždy byla u všech nekatolíků poznámka, že je u nich naděje na obrácení na katolickou víru. V Klokotech byl z 28 obyvatel pouze jeden nekatolík. V Čelkovicích dva nekatolíci z celkem 14 obyvatel. Na Horách, tedy dnešních Horkách, žilo 6 lidí v jedné rodině a z toho byla pouze matka katolického vyznání. Ve Zhoři tomu bylo podobně, ale z pětičlenné rodiny byl katolík pouze otec. Ve Lhotce z osmi obyvatel pět nekatolíků. V Náchodě z 29 obyvatel také pět nekatolíků

⁴⁶ Eva HUBIČKOVÁ – Zdeněk VYBÍRAL, *Tábor*, Praha 2013, s. 26.

⁴⁷ K. THIR, *Hradiště hory Tábor*, s. 184.

⁴⁸ F. A. SLAVÍK, *Panství táboorské*, s. 93–99.

V Radimovicích byli z 16 lidí pouze dva nekatolického vyznání a v Nasavrkách jeden. Ve Svrabově převládali také nekatolíci, katolíci byli pouze čtyři ze 14. V Drhovicích bylo 16 nekatolíků z 26 obyvatel. V Dražicích bylo také 16 nekatolíků, ale z 57 obyvatel. Ve Všechově bylo ze 14 obyvatel 6 nekatolíků. Zahrádka byla s osmi obyvateli plně katolická. Tři mlýny patřící Táboru měly celkem 20 obyvatel a z toho bylo 11 nekatolíků. V obecním dvoře bylo 10 lidí a z toho pouze 2 nekatolického vyznání a všech osm obyvatel ovčína bylo katolických.⁴⁹

Další představu o obyvatelích vesnic patřících městu Táboru poskytuje Berní rula z roku 1654.⁵⁰ Nalézají se v ní informace o poddaných, jejichž pozemkový majetek byl podroben zdanění. Berní jednotkou byl jeden osedlý (1 sedlák = 4 chalupníci = 8 zahradníků) o zápis poddanského majetku a jsou zapsaní pouze hospodáři, ke kterým je třeba si představit ještě jejich rodiny. V Čelkovicích 3 osedlí a 4 pusté grunty. V Klokotech bylo 8 osedlých, 3 pusté grunty a 2 chalupníci. V Zahrádce byli pouze 3 osedlí rolníci a ve Všechově také. Oproti tomu v Dražicích bylo 11 osedlých, 4 pustá místa a 4 chalupníci. V Drhovicích se nacházelo 5 osedlých, 3 pusté grunty, 1 chalupník a 1 pustá chalupa a také 1 zahradník. Ve Svrabově 3 osedlí. V Nasavrkách a Radimovicích shodně po 4 osedlých.⁵¹

⁴⁹ Z. KOKOŠKOVÁ – H. SEDLÁČKOVÁ – M. ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Bechyňsko. Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, Praha 2017, s. 514–539.

⁵⁰ Iva ČADKOVÁ – Magda ZAHRADNÍKOVÁ (edd.), *Berní rula 7. Kraj Bechyňský III.*, Praha 2017.

⁵¹ *Tamtéž*, s. 1240–1245.

2. Vnější a vnitřní diplomatický rozbor pramene a jeho obsahová analýza

Zkoumaný pramen, Registra sirotčí nová z let 1587–1589⁵², je uložen v Státním okresním archivu v Táboře. Jedná se o úřední knihu smíšeného charakteru. Svůj název, tedy „*Registra sirotčí nová*“, tato kniha získala podle agendy, která se do ní zapisovala jako první. Obsahuje mimo sirotčí agendy také reversy z vězení, vzory slibů, obnovy rychtářů ve vesnicích tábořského panství a *registra stavení živých otců, dětí sirotků*, tedy soupis obyvatel daných vesnic. Spojovacím prvkem těchto různých agend je patrimoniální správa městského panství. Dále v archivu můžeme nalézt ještě další knihu, která se zabývá sirotčí agendou. Jedná se o knihu šacuňků a sirotčích peněz⁵³, ve které jsou zápisy z let 1541–1613. Obsah této druhé knihy se týká ale pouze samotného města Tábora a sirotků po měšťanech a lidech na předměstí, nikoli sirotků z panství.

Tzv. *Registra sirotčí nová* jsou o rozměry 20,5 x 29 cm a zatím neprošla restaurováním. Vázaná jsou v hnědé kůži, která je po celé ploše desek zdobena slepotiskovými liniemi a pruhy vyplněnými rostlinným motivem. Na přední i zadní desce se nacházejí otvory na tkanice, či proužky kůže ke svázání knihy. V jednom z otvorů na zadní desce zůstal i kousek takovéto tkanice světlé kůže. Desky jsou poškozeny nejen mechanicky, především v rozích na ha hřbetu, ale jsou také značně poničeny od škůdce. Na hřbetu se nachází původní papírový štítek s nápisem „*Nová registra sirotčí*“, který je dochován jen částečně. Dále je na hřbetu další, pravděpodobně novější papírový štítek s červeným vodorovným pruhem.

Psací látkou je papír, který byl v raném novověku běžně užívaným materiálem pro městské knihy. I papír je poškozen od škůdce, nejvíce na fol. 41 až 51. Většina folií je také poškozena mechanicky, a to v rozích. Kniha je vázána ze složek. Kvůli rozpadající se vazbě vyčnívají některé složky z knižního bloku a jsou více vystaveny poškození. Nejvíce je to viditelné na fol. 110–111, kde došlo po celém okraji folií ke zčernání. Jedna taková složka se skládá z 4 až 5 listů papíru přeložených příčně a vložených do sebe. Nepravidelně se střídají listy s filigránovou průsvitkou s listy bez filigránu, na

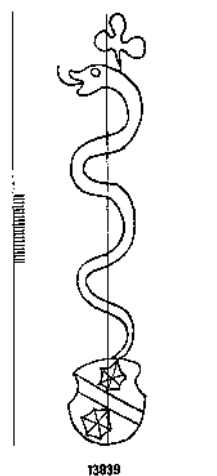
⁵² Státní oblastní archiv Třeboň, Státní okresní archiv Tábor, fond Archiv města Tábor (dále jen AM Tábor), *Registra sirotčí nová 1587–1689*, inv. č. 287, sign. E la č. 4.

⁵³ Státní oblastní archiv Třeboň, Státní okresní archiv Tábor, fond Archiv města Tábor (dále jen AM Tábor), *Knihy šacuňků a sirotčích peněz 1541–1593*, inv. č. 194, sign. D I č.1.

kterých jsou pouze patrné stopy po sítích vzniklé při výrobě papíru. Průsvitka se objevuje na 41 listech z celkových 93 listů papíru, ze kterých je kniha svázána. Filigrán má podobu hada s korunou či křížem na hlavě a u ocasu má renesanční štít, na němž je vyobrazeno břevno pokosem a v každém poli růžice. V Briquetově soupisu filigránů se nachází shodný filigrán č. 13839, který pochází z Prahy z roku 1549.⁵⁴ Níže je umístěno porovnání fotografií filigránu ze zkoumaného pramene a vpravo vyobrazení z filigránu č. 13839 z Briqueta. Filigrán je vidět pouze částečně, jeho střední část je schována vazbou knihy.

Obr. č. 1 *Filigrán ze sirotčích register nových*

Obr. č.2 *Filigrán č. 13839*

Původně nebyla kniha foliována, je opatřena až novodobou foliací, která je psána obyčejnou tužkou. Umístěna je v pravém horním rohu. Na základě analýzy bylo určeno, že kniha je se svými 186 folii kompletní a nevykazuje žádnou torzovitost. Všechny texty, které do ní byly v minulosti zapsány, jsou dochované, čímž se zvyšuje její historická hodnota.

Vzhledem k různorodému obsahu knihy je nutné zkoumat dané celky odděleně, stejně tak, jako byly oddělené i zmíněné agendy.

2.1 Sirotčí agenda

Knihy začíná titulní stranou (fol. 2), na které je název agendy „*Registra sirotčí nová. Založena léta od narození Pána a spasitele naše[ho] Ježíše Krista A. D. LXXXVII I.T.*“ Tento nadpis zachycen kresleným novogotickým písmem. Písmena I.T.

⁵⁴ Charles Moïse BRIQUET, *Les Filigranes*, svazek 4, Ženeva 1907, s. 683.
Dostupné z: <https://briquet-online.at/loadRepWmark.php?refnr=13839> [cit. 17. 5. 2022]

pravděpodobně označují iniciály úředníka, který tyto zápisy vedl. Pod nadpisem je písmem 17. století s kurentními prvky uveden název knihy. Na následujících foliích až do fol. 26 jsou zápisy týkající se právě sirotčí agendy v časovém rozsahu let 1587 až 1618. Tyto zápisy jsou až na dvě výjimky, kde chybí datace a svědci, strukturovány obdobně. Začínají datací, která se v celé sirotčí agendě řídí dle církevních svátků a rok je zapsán arabskými číslicemi. Následuje svědečná řada, svědky obvykle byli rychtář s konšely, městský úředník a písař, případně sousedé zemřelého. Dispozice byla vyjádřena slovy: „porovnaní sirotků po nebožtíkovi“ nebo „popsán jest statek po nebožtíkovi“. Dále zápis obsahoval vyjmenování pozůstalých sirotků včetně manželky – vdovy, které se v některých zápisech vyskytuje už před datací či před dispozicí. Následovalo vyjmenování nemovitého i movitého majetku. Rozsah zápisu se lišil nejen kvůli množství vyjmenovávaného majetku, ale také ho rozšiřovaly komplikované vztahy nejen v rodině ale i ve vesnici, včetně vyjmenování dluhů. Pro představu následuje ukázka jednoho ze zápisů, konkrétně kšaftu, zcela ojediněle zachyceného:

[fol. 5]

„Mikoláše Dvořáka ze Lhoty Zárybniční sirotci Anna máti, Mikoláš, Kateřina

Léta [15]87 v pondělí po ne[děli] Iubilate v přítomnosti P[ana] Václava Veverky, J. T. ouředníka, Daniele Tomáško[vého], písaře ty časy. Konšelé v též vsi vystavení Matěj Tlauš, Jan Nevrlaj vysvědčili, že nebožtík Mikoláš pro ně odeslavší, vůli svou poslední oznámil a k jisté zdržení poručil, aby po ně[m] pozůstalá manželka plnomocnou hospodyní s synem v témž statku byla jista, poslušnou souc, do smrti při sobě opatroval, i sestře své Kateřině s Annou, dcerou její, býti přál a z téhož statečku, sestře Kateřině a Anně, dceři její, 40 kop jim společně, aby vydal a dluhu, jimž nebožtík Kateřině povinen byl, 8 kop 40 g[rošů] zaplatil. Barboře sestře manželky Dvořáka jalovici vydal.

V outerý u vigilie s[vatéh]o Jana Křtitele téhož léta v přítomnosti pánův k ouředníku vyslaných p. Jiříka Holubů, purg[mistr]a, p. Jana Pakosty, p. Pavla Chrustačky na vznášenou žalobu a stížnost Anny, pozůstalé vdovy po n. Dvořákovi, pro nevážné syna jejího k matce chování, sou poděleni. Předně z téhož statku vdově vydaný krávy 4, jalovici 1, vepři tři, prosách po žních, truje[!] včely, mlíčného sejru, másli[!] polovic, seker 3, cínové nádoby 3 kusy, ostatek jinak nádoby dřevěného a hliněného. Polovici osení cokoli vsetého, ozimy i její mandlík štvrtej, 2 záhony lnu, 2 konopí, 1 mrkve, 1

cibule, 2 záhony zelí. Seno vůz z luk k přivezení. Vejšeji z kruntu, kderež dle prošacování vejš psaných pánův j[es]t, || postoupen a odevzdán Mikolášovi, synu jejímu, jakž No. v Kršňákových nových na liteře J. II. poznamenáno to je. A tu podle odkázání N. Dvořáka Kateřině, sestře Mikolašový, a Anně, dceři její, náleží peněz poručených 40 kop grošů, mateři jeho 80 kop grošů. Naposledy i to vejš psaný páni naříditi ráčili, aby Mikoláš matce své tím povinen byl, pokudž by stavu své[h]o živa souc neproměnila pro snadnější ji již k ostavěti živnůstku a vychování. Setého vobilí každoročně vydávati povinen byl 2 džber žita, 1 džber pšenice, 1 džber ječmenu, větrtel hrachu.

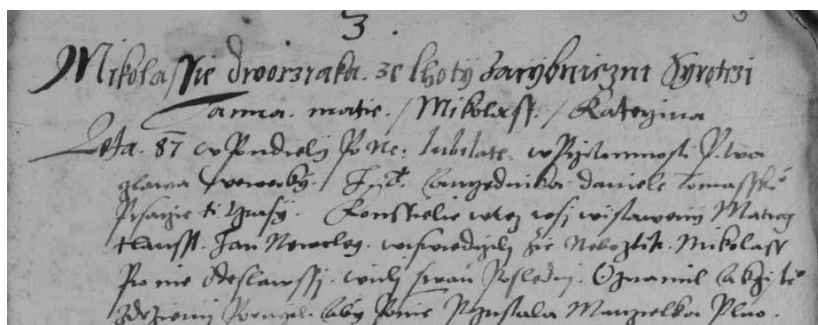
Actum ut supra za ouřednictví J. T.“

Sirotčí agenda celkem čítá 12 hlavních zápisů týkajících se sirotčích záležitostí a za některými z nich následují krátké přípisy o vyplacení peněz sirotkům či prodání části sirotčího majetku. K této agendě náleží ještě 13. zápis na foliu 38, který pochází z roku 1593. Z neznámého důvodu bylo vynecháno jedenáct folií (27 až 37), která byla později zaplněna zápisy jiného druhu.

Zápisy sirotčí agendy jsou zachyceny převážně českou novogotickou kurzívou a polokurzívou, pouze latinsky psané pasáže jsou humanistickou polokurzívou, ostatní text je jazykově česky. V textových zápisech nejsou známky linkování, ale v tabulkách jsou sloupce a některé řádky, především řádky v záhlaví tabulky s názvem vesnice a zachycenými daty, odděleny inkoustovými linkami. Ke psaní byl používán inkoust černé barvy, výjimkou jsou fol. 80 verso až 117 recto, ta jsou popsána inkoustem hnědé barvy. Na několika místech je v černě psaném textu, škrtno hnědým až rezavým inkoustem, jako příklad může sloužit fol. 45 nebo 57.

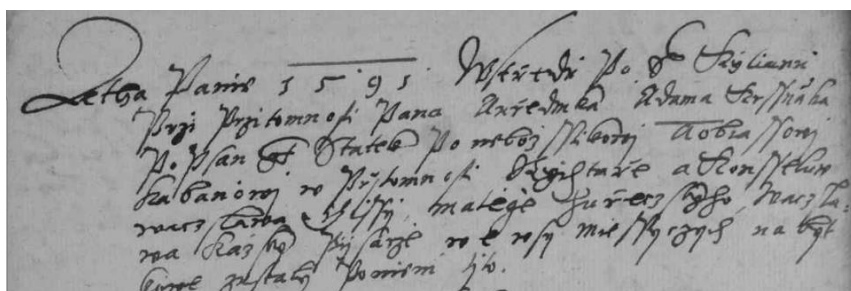
V oddílu sirotčí agendy se rozeznání písarských rukou zaměřuje primárně na hlavní zápisy, pozdější přípisy jsou této paleografické analýze podrobovány až v druhé řadě. V tomto oddílu je možné rozeznat 7 písarských rukou. **Písař A** vyhotovil první tři zápisy na fol. 2r až 6r, tyto tři zápisy pocházejí shodně z roku 1587, k druhému zápisu na fol. 4r patří ještě přípisy z roku 1688 také touto rukou. Tato písarská ruka, která používala českou novogotickou kurzívu s polokurzívními prvky, se vyznačuje mírným sklonem doprava, celkovou úhledností a také tento písař ve slově léta nepíše písmeno h. Počáteční řádek zápisů vždy píše kresleným novogotickým písmem, které je výrazně

vyšší než zbylý text. Tento **písař A** se v žádném ze zápisů neuvedl jménem a jeho totožnost zůstává neznámá.

Obr. č. 3 Písař A

Další **písař B** se objevuje ve čtyřech hlavních zápisech na fol. 6 až 9 z let 1592–1593. Používal českou novogotickou pookurzívu. Jeho písmo se vyznačuje výraznějším sklonem doprava. Letopočet v hlavních zápisech zvýraznil vodorovnou čarou nad číslicemi a uvozoval ho slovem „létha“. **Písař B** se podepsal ve dvou zápisech na fol 6v a 7r doslova „...skrze mě Václava Kazku písaře“. Není jisté, zda sirtočí registra zapisoval specializovaný sirotčí písař. Ve studii⁵⁵ Libuše Mácové o městské správě v Táboře na poč. 17. století je uvedeno, že úředníci nad městskými důchody vedli pro vesnice táborského dominia gruntovní knihy a sirotčí registra. Výzkum zatím neprokázal, zda do knih zapisovali přímo tito důchodní úředníci nebo zda měli svého specializovaného písaře či více písařů.

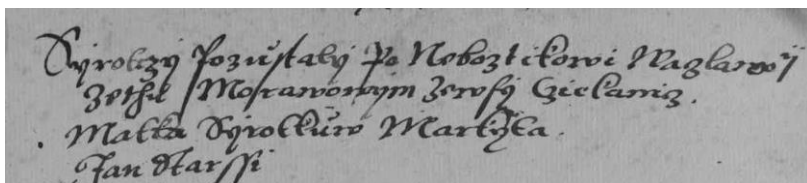

Obr. č. 4 Písař B – Václav Kazka

Písař C se vyskytuje pouze v jediném zápise a to na fol. 10r. Tato písařská ruka píše českou novogotickou kurzívou s kurentními prvky, které se nápadně podobá písařské ruce F, liší se pouze sklonem. Tento **písař C** má sklon písma výrazně doprava

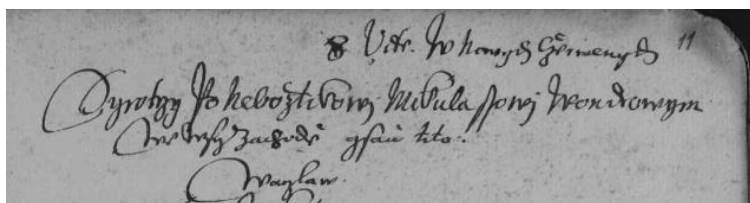
⁵⁵ Libuše MACOVÁ, *Městská správa v Táboře na počátku 17. století*, in: Tábor. Sborník k 550. výročí vzniku města, Tábor 1970, s. 60.

oproti písaři F, který má sklon jen minimální. Zápis není datován a kvůli jeho stručnosti a velmi nekonkrétnímu odkazu na jiné knihy se nepodařilo určit jméno písaře ani přibližnou dataci zápisu.

Obr. č. 5 Písař C

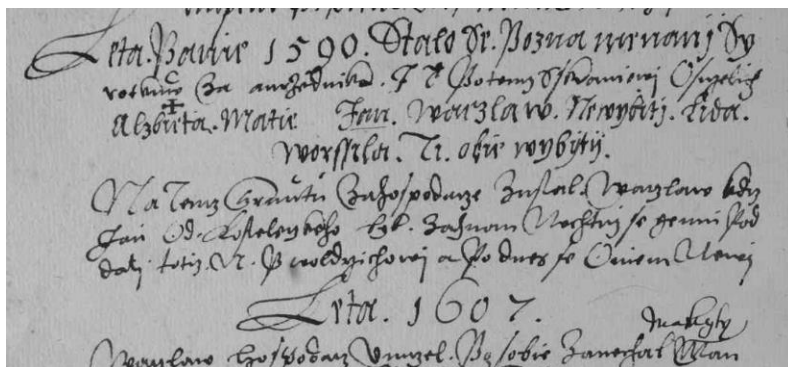
Následuje podobně stručný zápis psaný písařskou **rukou D**. Jedná se o českou novogotickou kurzívu s kurentními prvky, s velmi výraznými a dlouhými nasazovacími tahy u majuskulních písmen se sklonem doprava. Ač je tento zápis také nedatován, díky odkazu na knihy „nové červené“⁵⁶ je možné předpokládat, že rok zápisu v odkazovaných knihách na fol. 61 bude shodný s rokem tohoto zápisu a to 1604.

Obr. č. 6 Písař D

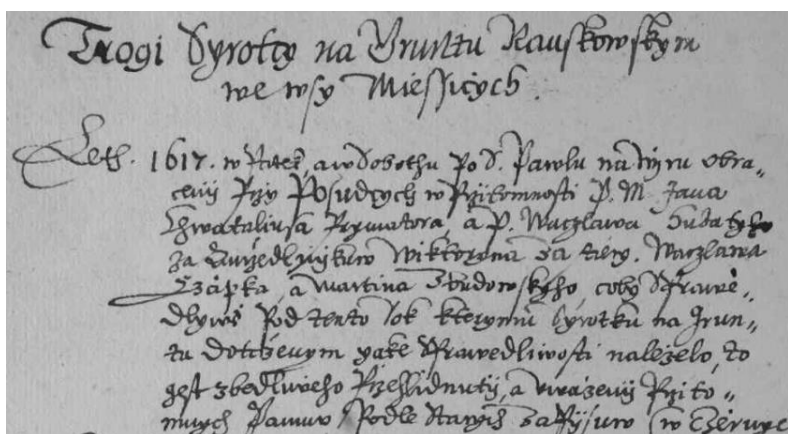
Další písařská **ruka E** se objevuje na fol. 12v až 19r. Ač první zápis tohoto písaře začíná datem 1590, ihned v následujícím odstavci se nachází rok 1607, ve kterém byl pravděpodobně zápis napsán. Písmo je psáno jednou rukou a není viditelné, že by mezi danými odstavci byl rozdíl 17 let a první odstavec byl pravděpodobně sepsán zpětně. Tato písařská ruka se vyskytuje v následujících pěti hlavních zápisech z let 1608 a 1609 a touto rukou jsou psány ještě dva přípisy na fol. 17r z let 1609 a 1611. Pro **písaře E** je typická česká novogotická kurzíva, jeho písmo má sklon doprava a působí zběžně. První řádky zápisů a významné pasáže píše tento písař polokurzívním písmem.

⁵⁶ SOA, SOKA, AM Tábor Tábor, Pozemková kniha vsí Čekanice, Čelkovice, Klokoty, Měšice, Náchod a Zárybnická Lhota, inv. č. 263, sign. E Ia č. 3.

Obr. č.7 písař E

Poslední písařskou rukou v oddílu sirotčí agendy je **písař F**. Hlavní zápis napsal pouze jediný a to na fol. 24v z roku 1617, ale jeho rukou je psáno dalších 8 přípisů na foliích 17r a 17v z let 1610, 1613–1619. **Písař F** se vyznačuje českou novogotickou kurzívou, jeho písmo působí statickým dojmem, sklon doprava mají pouze písmena „s“ uvnitř slov a některá písmena „p“. Letopočet neuvozuje slovem léta, ale pouze „leth“ bez koncového „a“, ani tento písař nikde neuvedl své jméno.

Obr. č. 8 Písař F

Písař	Roky	Počet výskytů
A	1587–1588	4
B (Václav Kazka)	1592–1593	5
C	Neznámé	1
D	1604	1
E	1607–1609	7
F	1613–1619	9

Tab. č. 1 Písařské ruce – oddíl sirotčí agendy

2.1.1 Právní rámec sirotčí agendy v raném novověku

Vzhledem k tomu, že Tábor byl královským městem, promítala se právní praxe i do jeho panství. Bývalo zvykem, že se poddaní městských vesnic řídili vedle základních principů vrchnostenského práva i městským právem. Pramen pochází z doby po přijetí zákoníku „Práva městská Království českého“, z roku 1579 sepsaného Pavlem Kristiánem z Koldína, proto je možné vycházet z jeho ustanovení a využít ve zpracování agendy zachycené v prameni.⁵⁷

Dítě bylo bez ohledu na pohlaví a společenské postavení bráno za neplnoleté a jeho právní ochrana náležela otci, což byla tzv. moc otcovská *patria potestas* vycházející z římského práva. Otcovská moc byl soubor práv a povinností otce vůči manželce a dětem, případně dalším členům rodiny.⁵⁸

Po smrti otce se nezletilé dítě dostávalo i s otcovým majetkem do poručenské správy, i přesto že jeho matka nadále žila. V českém prostředí ale matka nadále dítě vychovávala. Pokud byla poručnicí jmenována matka, tento typ poručenské správy se nazývá *tutela anomala*. Zvláštním typem poručenské správy byl tzv. mocný otcovský poručník, kterým mohl být kdokoli jmenovaný zemřelým už v závěti. Nazýván byl *tutor testamentarii*. Měl jako jediný z různých typů poručníků právo nakládat s majetkem v rozsahu a bez další kontroly jako vlastní otec sirotek. Dále mohl být poručníkem pokrevný příbuzný *tutor legitimus*. Pokud poručník nebyl v závěti uveden a nežili-li žádní příbuzní sirotka, byl poručník jmenován městskou radou, tedy jako *tutor dativus per inquisitionem judicis*.

Dle Koldínových práv městských poručenská správa končí plnoletostí nebo smrtí. Ve skutečnosti mohla poručenská správa skončit i z jiných důvodů. Na straně poručníka zanikalo poručnictví odstoupením od poručnické správy nebo jeho smrtí, kdy se povinnost přenesla na jeho dědice. Další možností zaniknutí poručnictví je svatba. Pokud byla poručnicí sirotek vdova, její nový manžel, otcím dětí, se stal zároveň jejich

⁵⁷ Karel MALÝ a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 2010, s. 90–91.

⁵⁸ Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Právní ochrana dětí v období prvních kodifikací*, Praha 2012, s. 36.

poručníkem do jejich zletilosti. Poručníka mohla městská rada i odvolat, kvůli chybné správě sirotčího majetku, což se nedělo příliš často.⁵⁹

Institut poručnictví se ve zkoumaném prameni objevuje pouze v jediném případě, a to v pozůstalosti po Tobiáši Kabanovi z Měšic z roku 1592. „...*Dorotu, sirotka zůstalého po nebožtíkovi Tobiášovi Kabanovi, jakž jest dána k uchování Kateřině, manželce Jana Lukáše, na chalupu a na gruntech pana Adama Víty z Dubu. Takového sirotka dotčení manželé že chovati mají od svatého Jana Křtitele již minulého ještě za dvě letě až do léta, když se psáti bude devadesátého čtvrtého.*“⁶⁰ Dále je poručnictví zmiňováno v zápise, který navazuje na pozůstalost po Tobiáši Kabanovi, ale v další generaci: „*Léta 1617 oktáb svatého Pavla Obracení*⁶¹ *v přítomnosti pana M. Chvátala, též pana Václava Hubatého, item pana Jana Klouzala, poručníka svého Bohuslav Holešovský prodal svou všecku spravedlnost, kterouž jměl na gruntu Rouskovským v Měšicích, totiž 33 kop 42 grošů 4 ½ denárů za summu 12 kop z důchodů ihned odvedených.*“⁶²

Povinnost existenčně zajistit dítě měl otec ve chvíli, kdy jeho moc nad dítětem končila, tedy kdy dítě opouštělo původní rodinu a zakládalo svou vlastní. Nárok na část rodinného majetku měly všechny manželské děti bez ohledu na pohlaví. Jednou z forem předání majetku dítěti může být věno, podíl na rodinném jmění bylo tzv. odbytné a také výbava.

Institut věna je úzce spojen s institutem manželství a můžeme zde rozlišovat dvě možnosti. Buď věno jako takové, kdy nevěstina rodina předává určený majetek budoucímu muži anebo tzv. obvěnění, kdy se ženich nevěstě zavazoval také majetkem či obnosem peněz. V Právech městských od Pavla Kristiána z Koldína je výše tohoto obvěnění přesně dána poměrem vůči věnu od nevěsty. Ženich měl nevěstě v rámci obvěnění věno navýšit o 1,5 původní částky věna, ale tento poměr se používal pouze orientačně a vždy záleželo, na jakých částkách se dané strany dohodly. Dcera měla na své věno zákonný nárok, ale lhůta vyplacení dána nebyla a rodiny nevěst toho často zneužívaly a otálely s vyplacením. Sňatkem a vyplacením věna byla dcera vyloučena

⁵⁹ Pavla SLAVÍČKOVÁ, *Ukončení poručenské správy nezletilých osob v raně novověkém městském prostředí*, *Theatrum historiae* 6, 2010, s. 9–21.

⁶⁰ AM Tábor, *Registra sirotčí nová 1587–1689*, fol. 8.

⁶¹ Tj. středa 1. 2. 1617

⁶² AM Tábor, *Registra sirotčí nová 1587–1689*, fol. 25v.

z původní rodiny a ztratila tím jakékoli jiné majetkové nároky. Očekávalo se, že přinesením věna si zajistí podíl na majetku v nové domácnosti. Oproti tomu byla pevně stanovena doba, do kdy musí manžel svou ženu obvěnit. Tato doba byla do jednoho roku od sňatku, kdyby se stalo, že by muž zemřel, byla by žena finančně zajištěna věnem a obvěněním. Pokud muž zemřel po více než roce manželství, žena by měla nárok na podíl z veškerého rodinného majetku. Výše dílu podle Práv městských byla jedna třetina majetku.⁶³

Nejrozšířenější způsob uspořádání majetku mezi manželi bylo tzv. vzdání statků. Manželé si tak navzájem přiřkli veškerý svůj majetek, se kterým vstoupili do manželství a do tohoto společné vzdání statků patřil i veškerý budoucí majetek nabytý v manželství. Tímto smluvním aktem se rušilo výše popsané majetkové zajištění vdovy formou věna a obvěnění. Po společném vzdání statků se majetek dělil na rovné díly, na které měla nárok nejen vdova, ale i všechny neoddělené děti. Tento princip výrazně posílil majetkové nároky dětí na úkor nároků vdovy. V městském i venkovském prostředí se obvykle v tomto smluvním aktu pamatovalo nejen na existující děti manželů ale i na děti, které spolu pár mít teprve bude a někdy i na ty z předchozího manželství.⁶⁴

Rozšíření tohoto způsobu dělení rodinného majetku dokládá i zkoumaný pramen. Například v krátkém zápise o sirotcích po Mikuláši Vondrovým z Náchoda jsou děti poděleny rovným dílem: „*Pozůstajíc pět dílů dostane se na jednoho každého z nich po 21 kopách 31 g 4 denárů.*“⁶⁵ Další zápis z roku 1609 dokládá, že dědictví po zesnulém Václavu Šimonovi z Klokot se dělilo rovným dílem mezi vdovu a děti... „*krunt pozůstalý prodali Janovi, nejstaršímu sirotku, se svršky a nábytky za 200 kop míšeňských tak, že se každému dostalo na jeho 50 kop. S touto vejmkou aby Jan, hospodář, Alžbětu, matku, jich byl povinen, i stravou opatrovati byl povinen.*“⁶⁶

Potomci nemuseli čekat se svým nárokem na podíl z rodinného majetku na rozpad rodinného společenství, tj. na smrt otce (hospodaření vdovy nebo zletilého sourozence se bral pouze jako dočasný stav), ale pokud byli zletilí a chtěli od původní

⁶³ P. SLAVÍČKOVÁ, *Právní ochrana dětí*, s. 78–84.

⁶⁴ *Tamtéž*, s. 92–95.

⁶⁵ AM Tábor, *Registra sirotčí nová 1587–1689*, fol. 11r.

⁶⁶ AM Tábor, *Registra sirotčí nová 1587–1689*, fol. 19r.

rodiny odejít, otec byl povinen jim vyplatit jejich podíl.⁶⁷ Zletilost se určovala buď na základě stáří anebo tělesné vyspělosti dítěte. V Koldínových Právech městských je naprosto přesně stanovena zletilost, u dívek na 15 let věku a u chlapců je to 18 let. Koldín sice vycházel z římského práva, kde je prokazování dospělosti pomocí ohledání pohlavních znaků zamítnuto, ale jeho Práva městská ho ve výjimečných případech připouštěla.⁶⁸ V rámci rodinného majetku ale bylo nutné spíše než zletilost, rozlišovat mezi dítětem tzv. vybytým, tedy odděleným od moci otcovské nebo nevybytým. Zda dítě žilo v domě s otcem nehrálo roli. Výši částky, kterou bylo dítě vybyto, určoval dle Práv městských výhradně otec a záleželo jen na jeho uvážení a majetkovým možnostem rodiny. Zda je výše odbytného stejná pro chlapce i dívku, nebo má být syn zabezpečen předáním vlastní živnosti a dívka věnem a výbavou, v tom si rozporují různé ustanovení Práv městských navzájem.⁶⁹ Toto rozlišení mezi vybytými a nevybytými dětmi se často objevuje i ve zkoumaném prameni. Doložit to můžeme například na zápisu z roku 1593 ohledně pozůstalosti po Václavu Hrubým na Lhotce *...sestry jejich již prve z téhož statku vybyté sou.*⁷⁰ nebo zápisem z roku 1608: *„Sirotci pozůstali po nebožtíkovi Pavlovi Šenkýři v Strkově Anna, Kateřina, obě za nebožtíka otce jich vybyté, Jan a Mandelina nevybyté.*“⁷¹

Dědicem se děti mohly stát buď díky přirozené posloupnosti na základě příbuzenství, nebo vůlí zůstavitele vyjádřené v testamentu. V Právech městských byl také definován institut neopominutelných dědiců, kteří museli být v závěti zmíněni, byly jimi manželka a nezletilé a dosud nevybyté děti. Sice prosazení tohoto principu omezovalo svobodnou vůli testujícího, ale zároveň bylo možné, aby otec někoho ze svých dědiců vydědil, a odepřel mu tak přístup k majetku. K tomu ale musely vést prokazatelné a závažné důvody. Práva městská také neurčovala, v jaké výši mají být podíly odkázané dědicům, takže testující měl naprosto volnou ruku. Dědic byl také povinen uhradit dluhy, které byly s majetkem svázány, ale jen do výše zůstavitelova majetku.⁷²

⁶⁷ P. SLAVÍČKOVÁ, *Právní ochrana dětí*, s. 98.

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 43–45.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 99.

⁷⁰ AM Tábor, *Registra sirotčí nová 1587–1689*, fol. 38.

⁷¹ *Tamtéž*, fol. 17v.

⁷² P. SLAVÍČKOVÁ, *Právní ochrana dětí*, s. 114–119.

Po smrti otce bez testamentu se v rámci dědického řízení vycházelo z přirozené posloupností. V Právech městských je označována jako *successio ab intestatio*, podle ní byli na prvním místě potomci, tedy *descendenti*. Mezi dětmi manželského původu neměl být dělán rozdíl dle pohlaví a počítalo by se mezi ně i dítě narozené po smrti otce, tedy pohrobek. Vedle těchto dětí stála na stejné úrovni jako dědička vdova. V linii potomků mohlo dědictví přejít na další stupeň, tedy vnuky a vnučky, ale pouze v případě, že se jednalo o děti nevybyté dcery nebo syna. Tato vnučata se dělila rovným dílem ale jen o podíl, který by připadl jejich rodiči, což je systém dělení *in stripes* (podle kmenů). Oproti tomu *descendenti* se dělily principem *in capita* (dle hlav).

Pokud nežil žádný potomek v linii *descendentů*, přišla na řadu linie *ascendentů*, tedy předků ve vzestupní linii, tím byli rodiče zůstavitele jak otec, tak i matka a po nich prarodiče. Spolu s rodiči měli nárok na podíl i vlastní sourozenci, označovaní jako kolaterálové v prvním stupni. Ti měli v případě, že by nežil ani jeden z rodičů, přednost v dědění před prarodiči. Pokud by nežili ani rodiče ani sourozenci, přišli na řadu kolaterálové v druhém stupni, což byli strýci a tety zůstavitele. V tomto stupni by se nedělilo dědictví podle počtu hlav, ale dle kmenů. Pokud by nebyl nikdo z výše uvedených dědiců naživu, dědit mohli poboční příbuzní na dalších stupních podle toho, kteří byli blíže zůstaviteli v příbuzenské linii a majetek se mezi ně dělil podle počtu hlav.⁷³

⁷³ *Tamtéž*, s. 126–128.

2.2 Reversy a vyručení z vězení

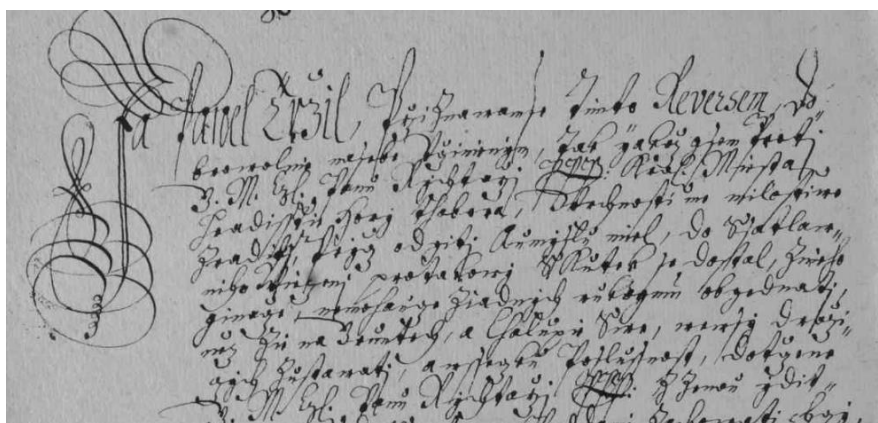
Na foliích 27 až 37 začínají odlišné zápisy od těch sirotčích, a tato nová agenda je uvozena slovy: „Poznamenání některý reversové, co tak zde neposlušní na sebe dobrovolně upsání vydali.“ V tomto oddílu se nachází 32 zápisů, jsou řazeny až na výjimky chronologicky, začínají rokem 1666 a končí 1689, což je také nejmladší datovaný zápis v celé knize. Jedná se o zápisy poddaných, kteří byli zavřeni do vězení za různé přečiny, nejčastěji zběhnutí z gruntu, jako jeden z důvodů se objevuje také smilstvo. Zápisy začínají datací (až na několik výjimek), v celém tomto oddílu reversů z vězení je užíváno průběžné datování s latinsky psanými měsíci. Po dataci následuje u prvních šesti zápisů důvod zadržení ve vězení a slib poslušnosti vrchnosti: „do smrti mé poddání zachovati chci ...věrným a poslušným poddaným zůstávati“, u ostatních 26 zápisů po dataci následuje dispozitivní sloveso „vyručil“ či „vyručili“ a jména svědků, kteří se za provinilého zaručili. Poté jsou vypsány důvody zadržení a opět slib poslušnosti vrchnosti stvrzený rukou dáním.

Jako ukázka druhý zápis v této agendě z folia 27v:

„Já, Pavel Tržil, přiznávám se tímto reversem dobrovolně na sebe učiněným tak, jakož jsem proti J[eho] M[ilosti] c[ísařské] panu rychtáři, p[anu] p[urkmistru] [a] p[ánů]m král[ovského] města Hradiště hory Tábora, vrchnosti mé milostivé, zraditi, pryč odjiti oumyslu měl. Do šatlavního vězení pro takový skutek se dostal, z něho jináče nemohouce žádných rukojmí objednati, než že na gruntech a chalupu svou na vsi Dražicích zůstati a všecku poslušnost dotčené J[eho] M[ilosti] c[ísařské] panu rychtáři, p[anu] p[urkmistru] [a] p[ánů]m s ženou i dítkami mými do smrti mé poddání zachovati chci, pomoci jsem sobě nemohl. Mezi tím toho vězeního skrze kohokoliv prošlého trestání, nitčemuž nejmenším zlým, jak by to vymyšleno býti mohlo, do mé nejdelší smrti mstíti, nýbrž věrným a poslušným poddaným zůstávati, tímto reversem, a to pod trestáním na životě mém, se zavazuji a připovídám. Datum tohoto reverse v domě šatlavním 25. febru[ari] a[nno] 1666.“

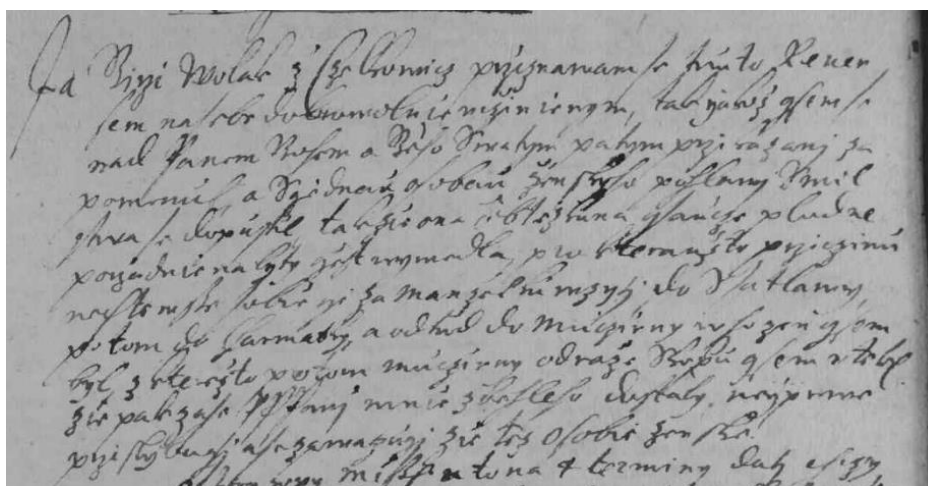
V této agendě reversů z vězení lze rozeznat celkem 4 písařské ruce. První **písařská ruka G** se vykytuje na fol. 27r, 27v a 29 r, jedná se o první dva reversy, oba z let 1666 a revers z roku 1670. **Písař G** psal německou novogotickou polokurzívou

s jen velmi mírným sklonem doprava s dobře rozeznatelnými smyčkami a oky, ve kterých vzniká spojením tahů výraznější duktus.

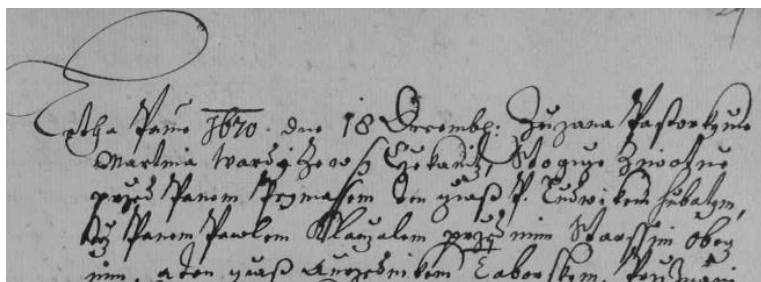
Obr. č. 9 Písař G

Další písařskou rukou je **písař H**. Ten se také vyskytuje pouze ve 2 zápisech na fol. 28r a 28v, opět pocházejí oba zápisy shodně z roku 1669. Tato písařská ruka psala německou novogotickou kurzívou. Vyznačuje se výrazným sklonem doprava a zběžností písma.

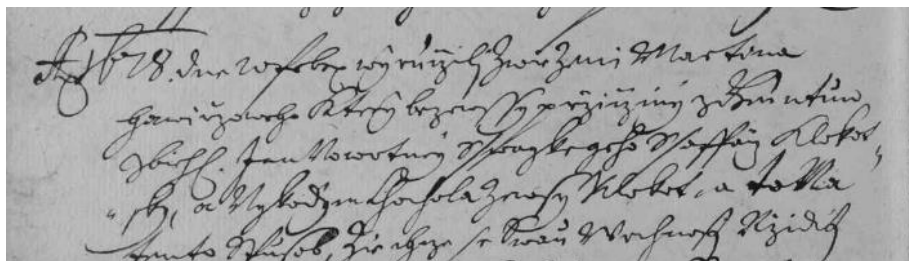
Obr. č. 10 Písař H

Na fol. 20r, v zápisu z roku 1670 se vyskytuje **písařská ruka I**. Tento písař psal německou novogotickou kurzívou s výraznějším duktem a mírným sklonem doprava.

Obr. č. 11 Písař I

Nejpočetněji zastoupená ruka **písaře J** napsala v tomto oddílu 26 zápisů. Počíná zápisem z roku 1678, následuje rok 1673 a další zápisy už jsou za sebou chronologicky, konkrétně z let 1676, 1678, 1679, 1683, 1684, 1888 a 1889. Písmo je německá novogotická kurzíva s prvky české novogotické kurzívy. Vyznačuje se zběžností, výrazným sklonem doprava a také velmi protáhlými tahy přesahující dolní dotažnici. Letopočet uvozuje tento písař ve většině zápisů pouze písmenem A, tedy Anno. V posledních šesti zápisech je před letopočtem české slovo léta, ve kterém se svým ozdobným nasazením tahu majuskulního písmena L odlišuje od ostatních písařů.

Obr. č. 12 Písař J

V žádném z těchto 32 zápisů v tomto oddílu nebylo zmíněno jméno písaře, a tak k identifikovaným písařským rukám nebyla přiřazena žádná totožnost. Přehled písařských rukou v tabulce č. 2 níže.

Písař	Roky	Počet výskytů
Písař G	1666	3
Písař H	1669	2

Písař I	1670	1
Písař J	1673, 1674, 1676, 1678, 1688, 1689	26

Tab. č.2 *Písařské ruce v oddílu reversů a vyručení z vězení*

2.2.1 Právní rámec propouštění z vězení

Pramen se týká agendy městského panství, ale na základě její analýzy bylo možno pro rekonstrukci fungování problematiky využívat jak Koldína, tak i závěry ze studie Pavla Matlase, byť se věnoval agendě šlechtického panství. Nejčastějším důvodem, proč se poddaní do vězení dostali bylo zběhnutí. Z výzkumu vyplývá, že tomu tak bylo ve 14 z 32 případů zachycených v prameni. Vrchnost viděla v omezení svobodného pohybu poddaných jedinou možnost, jak zajistit dostatek pracovních sil v rámci svého dominia, a díky tomu měla být urychlena hospodářská obnova válkou zničeného panství. Příznivé podmínky vytvářelo také obsazování zpustlých gruntů. Novému hospodáři grunt ve skutečnosti nepatřil, držba byla jen formální, a tak i jeho zájem o prosperitu nebyl nijak zásadní a snadno hospodářství po čase opouštěl. Trvalý odchod z panství byl možný jen po udělení výhostního listu, ve kterém souhlasila vrchnost s propuštěním poddaného. Bez tohoto povolení nesměl být nikde přijat.⁷⁴ Nejčastěji je uvedeno, že dotyčný „*beze vsí příčiny z gruntův zběhl*“ a ve většině případů „*zaručil za sebe svrchu psané rukojmí, že nechce do smrti vrchnosti své se protivit nad ni zrazovat*“

Vrchnost také chtěla zasahovat svým poddaným do života skrze sňatky. V prameni se vyskytují čtyři případy, kdy musí jmenovaní nejdříve složit přísahu člověčenství, tedy přísahat poddanost a věrnost své vrchnosti, zde je vrchností město Tábor a jeho představitelé a poté je jim teprve dovoleno uzavřít sňatek. Tyto případy jsou v prameni čtyři, z toho v polovině se jedná o ženy, ve všech ostatních zápisech v této agendě figurují výhradně muži. Jako ukázka toho může sloužit zápis z fol. 29r „*Zuzanna ...přiznání své, též slib rukou dáním učinila, že dědičnou poddanou J[eho]*

⁷⁴ Pavel MATLAS, *Shovívavá vrchnost a neukáznění poddaní*, Praha 2011, s. 87.

M[ilosti] c[ísařské] pana rychtáře, P[anu] p[urkmistru] [a] p[ánům] král[ovského] města Tábora byli a zůstávati do své smrti po učiněném slibu tomto jest jí k stavu svá[tosti] manželství s Janem Zavličkou ve vsi Lhoty Zárybničný podruhem povoleno.“ Po třicetileté válce docházelo také k tomu, že poddaní se ženit nechtěli. Příčinou byla pravděpodobně chudoba, lidé neměli na to vypravit svatbu a zabezpečit novou rodinu vybavením k samostatnému hospodaření. Vrchnostenští úředníci měli poddané nutit, pod pohrůzkou pokuty, k uzavření sňatku, čímž by se vytvořila nová domácnost, která by odváděla peníze do vrchnostenské kasy.⁷⁵ Ač byl předmanželský styk ve vesnické komunitě tolerován, situace se změnila, pokud došlo k otěhotnění. Nemanželské děti totiž narušovaly stabilitu rodiny jako základní jednotky společnosti. Zvláště na šlechtických panstvích vrchnost napomáhala i dodatečnému uzavření sňatku jistou finanční pomocí nově vznikající rodině. Povědomí o vrchnostenském zájmu na uzavírání nových manželství, často vedlo ke sňatkové politice, kterou novomanželé sledovali získání prostředků. Některé dívky z chudých poměrů si, díky předmanželskému otěhotnění a z toho plynoucího sňatku, dopomohly ke zvýšení postavení v rámci vesnice. Byly si vědomy toho, že vrchnost dotyčného muže, který ji „obtěžkal“ do sňatku ve většině případů donutí.⁷⁶ V prameni se v této agendě objevují čtyři případy smilstva, za které se poddaní dostali do vězení. Ve třech z nich se po zaručení tzv. rukojmích píše, že dotyčný si obtěžkanou „sobě za manželku pojit povinou byl“. V jednom případě nebyl dotyčný nucen k manželství, ale za smilstvo byla udělena pokuta a této „pokuty polovice k záduší a polovice zmrhané Evě přináležet mít bude. Kterýžto Martin má do roka u Pavla Dvořáka v službě pozůstávati a kdyby jeho potřeba následovala, vždy před svou vrchnost postavit a kdyby pak mimo naději zběhl tehdy ti rukojmové hledati a postavit povinni budou“.⁷⁷ V prameni jsou dalšími důvody, proč se poddaní dostali do vězení, např. zlodějství, vyvolání rvačky, ježdění po cizím poli či vyhnání manželky a dětí z domu. Stejně tak skládali sliby věřitelům i dlužníci, kteří se pro své dluhy dostali do vězení.⁷⁸

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 89–91.

⁷⁶ *Tamtéž*, s. 93–95.

⁷⁷ AM Tábor, *Registra sirotčí nová 1587–1689*, fol. 36r.

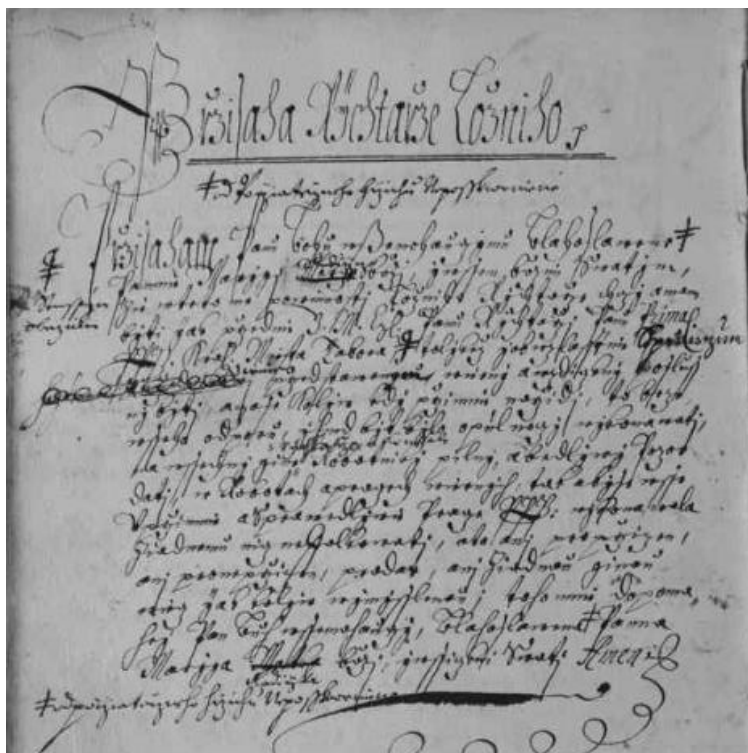
⁷⁸ *Práva městská Království českého: edice s komentářem*, edd. Karel MALÝ – Pavla SLAVÍČKOVÁ – Ladislav SOUKUP – Petra SKŘEJPKOVÁ – Jiří ŠOUŠA – Jana VOJTÍŠKOVÁ – WOITSCHOVÁ Klára, Praha 2013, s. 203.

2.3 Vzory přísah

Folia 39–41 jsou využita k zápisu vzorů různých přísah, jmenovitě přísaha mejtních vesnic, přísaha dědičné poddanosti panu purkmistru a pánům, přísahy rychtářů a konšelů, přísaha rychtáře ložního, přísaha hajných, přísaha šafářů. Celkem je zachyceno 6 přísah, tyto zápisy proto nejsou datovány a na místě písmena N při skládání přísahy dotyčný doplňoval své jméno. Všechny přísahy jsou psány písáři, kteří se již v této knize objevili, a to v oddíle agendy reversů a vyručení z vězení. První dvě přísahy jsou psány písářskou **rukou J** na foliu 39r a 39v. Písmem je německá novogotická kurzíva s prvky české novogotické kurzívy, a vyznačuje se zběžností, výrazným sklonem doprava a také velmi protáhlými tahy k dolní dotaznici. Zbylé 4 přísahy na foliích 40 až 41v jsou psány **písářem G**, jehož německá novogotická polokurzíva s velmi mírným sklonem doprava a s dobře rozeznatelnými smyčkami a oky, ve kterých vzniká spojením tahů výraznější duktus, ostatní tahy ale zůstávají tenké. Dle určených písářských rukou můžeme sepsání těchto přísah datovat přibližně do druhé poloviny 60. let 17. století. V textu se také objevují grafické značky, které odkazují na marginální a interlineární poznámky. Tyto poznámky jsou psány jinou rukou, jsou mladšího data než původní text přísah. Úpravy reflektují po čase nastalé změny, zvláště v případě vyjmenovávání světců, což souvisí s barokní zbožností.⁷⁹

Na obrázku níže je příkladně připojena přísaha rychtáře ložního s patrnými úpravami textu v podobě škrťů a marginálních poznámek vložených pomocí grafických značek. Písářem této ukázky je **ruka G**. Vloženy jsou dvakrát na začátku a na konci této přísahy slova do titulatury Panny Marie, konkrétně mezi slova „blahoslavenou“ a „Pannu Marii“ je vloženo „*od počátečního hříchu neposkvrněné*“

⁷⁹ Jiří MIKULEC, *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*, Praha 2013.

Obr. č. 13 *Prísaha rychtáře ložního – pisář G*

2.4 Obnovy rychtářů

Mezi agendou *stavení živých otcův dětí, též sirotkův* se na foliích 151 až 156 nacházejí záznamy o obnově rychtářů z let 1670, 1673, 1676, 1677, u roku 1778 je pouze poznámka, že: „*potvrzení všichni toho roku jako roku 1677*“ a následuje rok 1679. Struktura zápisů je u všech obdobná. U prvních třech zápisů z let 1670, 1673 a 1676 po úvodním odstavci, ve kterém je řečeno, za čí správy města k obnově rychtářů došlo, následuje vyjmenování vesnic a k nim jsou připsána jména zvolených rychtářů a případně konšelů. U zbylých zápisů se jedná pouze stručné vyjmenování vesnic a zvolených rychtářů a konšelů. Všechny tyto obnovy rychtářů jsou psány jedinou písarskou rukou, která je známá již z předchozích oddílů. Jedná se písarskou ruku J, jejíž písmem je německá novogotická kurzíva s prvky české novogotické kurzívy, a vyznačuje se zběžností, výrazným sklonem doprava a také velmi protáhlými tahy k dolní dotažnici.

2.5 Postavení rychtářů a čeledi ve vesnické samosprávě

Samosprávu měl na vesnici v rukách rychtář. Měl na starosti především soudní a policejní záležitosti, které se vztahovaly na poddané a na panské služebníky. Stejně tak

jako na třeboňském panství se i na tábořském panství rychtář nazýval ložní, dle toho, že měl povinnosti uloženy.⁸⁰ Samospráva musela také vykonávat přenesenou veřejnou správu státu, to bylo většinou jen nárazově, při vybírání berní nebo při verbování do vojska. Dozor nad celým panstvím měl vykonávat hejtman, který se obvykle vyskytoval především na šlechtických panstvích, ale v tomto prameni není pro tábořské panství doložen. Další velmi důležitou funkcí byl důchodní písař, který měl na starosti veškeré účetnictví dominia. Tato funkce je pramenem doložená a jmenovitě se vyskytuje v agendě „*stavení živých otcův dětí, též sirotkův*“, která je popsána v další kapitole. Na panství se také nacházela čeled', mezi nimi byla nejvýznamnější funkce šafáře, který měl dohlížet na dobytek, jeho krmení, ustájení, údržbu dvora a také měl dohlížet na vykonávání roboty. Edice jeho přísahy je také součástí této práce. Dalším, kdo se z čeledi vyskytuje ve zkoumaném prameni, jsou hajní, kteří měli podléhat přímo hejtmanovi. A jejichž přísaha je také editována.⁸¹ Prísahy měly své ustálené znění, které se měnilo jen minimálně. Poddaní tuto přísahu skládali, když vstupovali do funkce.

2.4 Registra stavení živých otcův dětí, též sirotkův

Největší část knihy zabírají na foliích 42–148 a 157–186 „*Registra stavení živých otcův dětí, též sirotkův z vesnic zádušních města Hradiště hory Tábor přináležejících*.“ Založena byla 26. 12. 1665 „*za správy pana Ludvíka Václava Hubatého, primátora nadepsaného města, též p. Jana Františka Suchomele, ten čas písaře důchodního etc. o[uředníka], p[ana] Pavla Klouzala, ouředníka*.“ Takovýto soupis byl pro vrchnost velmi důležitý. Byl jedinou možností, jak si udržet přehled o obyvatelstvu. Pomáhal při řešení sirotčí agendy a dalších právních záležitostí v rámci rodin a vesnic.

Zápisy jsou tabulkového charakteru, řazeny vždy podle let (1665, 1671, 1672, leden 1673, prosinec 1673, 1675, 1676, 1677 leden, prosinec 1677, 1678, 1679) a dle vesnic (Drhovice, Dražice, Lhota Zárybničná, Měšice, Radimovice, Nasavrky, Srabov, Všechov, Zahrádka, Záchod, Samoty, Čekanice, Klokoty, Čelkovice). Zápis jednotlivých let vždy začíná nadpisem agendy. V letech 1665, 1671 a 1672 je nadpis v této podobě: „*Stavení živých otcův dětí, též sirotkův z vesnic zádušních města Hradiště hory Tábor přináležejících*“ následuje datace, v níž jsou měsíce psány latinsky. Jedná se

⁸⁰Jana HONNEROVÁ, *Spory o čest na třeboňském panství v 17. a 18. století*, bakalářská práce na Historickém ústavu, FF, JČU, České Budějovice 2015, s. 15.

⁸¹Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 230–236.

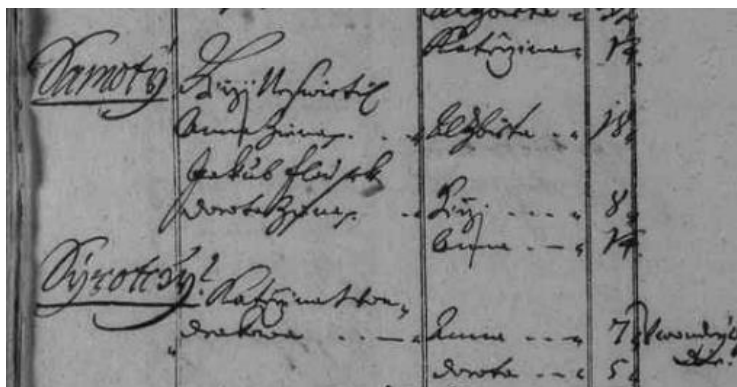
vždy pouze o leden, tedy „Januarii“, nebo prosinec, který je z původního „December“ v zápisu zkrácen na „Xber“ či „Xb“. Od zápisu z ledna 1673 se mění pořadí slov v nadpisu a do popředí se dostávají sirotci. Po nadpisu s datací následuje samotná tabulka. Hlavička tabulky je od zbytku oddělena vodorovnými linkami. První sloupec je vždy nadepsán jménem vesnice, do tohoto sloupce se navíc ještě uvádí postavení daného obyvatelstva, např. sedláci, chalupníci, sirotci. V druhém sloupci je jméno hospodáře, pod něj se vždy uvádí jméno jeho ženy. Ve třetím sloupci se nacházejí jména dětí, která se vždy píše až na řádky pod jmény rodičů, čímž vzniká „odskočení“ vyplňovaných údajů a zvyšuje přehlednost tabulky. Ve čtvrtém sloupci se uvádí „Stáří v letech“, ale pouze u dětí, u hospodáře a manželky nikoli. Pátý sloupec je nadepsán slovy: „Vynacházejí se jich“, kam se uvádělo, zda se děti nacházejí u rodičů nebo zda jsou někde ve službě apod. V šestém sloupci se vyplňuje součet osob v dané rodině či domácnosti a je nadepsán slovem „Summa“, někdy zkráceným pouze na S. Po zapsání všech obyvatel vesnice je v tomto poslední sloupci vyplněn také jejich celkový počet. Na každé nové straně je vždy znovu vyplněna hlavička tabulky, mimo první dva sloupce ty se vyplňují až s novou vesnicí. Pokud soupis obyvatel jedné vesnice skončí uprostřed stránky, vyplní se pouze název vesnice a postavení obyvatel, který je obvykle pro zvýraznění podtržen, hlavička tabulky se znovu nevyplňuje. Na nadpisy všichni písaři používali kreslené novogotické písmo, stejně tak v hlavičkách tabulek a v názvech vesnic a postavení obyvatelstva.

První písařská ruka, která napsala úvodní zápis tohoto oddílu na fol. 42r, ve kterém je jménem zmíněný: „též p. Jana Františka Suchomele, ten čas písaře důchodního“ byla identifikována jako již se vyskytující **písařská ruka G** a je možné přiřadit zmíněnou i totožnost J. F. Suchomele. **Písař G** se vyznačuje německou novogotickou polokurzívou s jen velmi mírným sklonem doprava s dobře rozeznatelnými smyčkami a oky, ve kterých vzniká spojením tahů výraznější duktus, ostatní tahy ale zůstávají tenké. Krom úvodního zápisu, tento písař napsal také první rok těchto register *Stavení živých otcův dětí, též sirotkův*, zápis je datován k 29. 12. 1665.

Další písařská ruka v této agendě je nám také již známá. Jedná se o **písařskou ruku I**, do této doby pouze s jedním výskytem. Tentokrát však tento písař zapsal hned 7 zápisů, konkrétně z 2. ledna 1671, 7. ledna 1672, 11. ledna 1673, 28. prosince 1673, 4.

ledna 1675, ledna 1676 a ledna 1677. Tento písař psal německou novogotickou kurzívou s výraznějším duktem a mírným sklonem doprava, v rozsahu folií 55r až 148r.

Písařská ruka K se objevuje nově. Tého písař napsal zápisy na fol. 157 až 173 a což jsou poslední zápisy ve zkoumané knize. **Písař K** psal německou novogotickou kurzívou s velmi výrazným sklonem doprava a je u něj patrný zběžnost písma.

Obr. č. 14 Písař K

Písař	Roky	Počet výskytů
Písař G – Jan Fr. Suchomel	1665	2
Písař I	1671–1673, 1675–1677	9
Písař K	1677–1678	2

Tab. č. 3 Písařské ruce v oddílu *Stavení živých otcův dětí, též sirotků*

Na konci zápisu z roku 1675 je jmenován Pavel Klouzal, úředník, a Jan Procházka, důchodní písař. Podobná zmínka se nachází v zápisech z ledna 1677 a z prosince 1677, kde je v obou případech jmenován úředník Jan František Procházka a důchodní písař Jan Jonáš. Žádné z těchto jmen se ale časově nevyskytuje shodně s písařskými rukama a tato jména k nim nemohou být s jistotou přiřazena.

3. Výběrová edice pramene

Původní text je do edice převeden dle pravidel přepisu vycházejícího ze Zásad vydávání novověkých historických pramenů od kolektivu autorů vedeného Ivanem Šťovíčkem.⁸² Chybějící části zkrácených slov jsou doplňovány do hranatých závorek přímo v textu: p. p. p. = p[an] p[urkmistr] [a] p[áni]. Nedochované nebo zcela nečitelné části textu jsou značeny [...]. Škrtnuté pasáže, pokud byly čitelné, jsou v textu ohraňovány lomenými závorkami. Za počáteční písmena zkrácených slov je rozepsáno do hranaté závorky slovo celé. Pokud byly v originálním textu kopy napsány zkratkou ff, jsou nahrazeny slovem. Pravopis písmen s a z je podle současných pravidel. Místní jména jsou uvedena v původním znění, v poznámce je psána současná podoba, např. Záchod, v současnosti Náchod. Zdvojené hlásky jsou v edici psány podle současného pravopisu pouze jednoduše např. dattum = datum, šaffář = šafář. Latinismy vkládané do českých slov jsou vynechávány např. letha = léta, Thábor = Tábor.

Edice přísah

[fol. 39r]

Přísaha mejtních [ve] vesnicích

Já N. přísahám všemohoucímu P[ánu] B[ohu], blahoslavené a od počátečního hříchu nepoškrvněné Panně Mariji a všem božím svatým, tak jakož sám na hospodě N za mýtného z volu, že u vybírání mýta dle tabule neb instrukcí mně vydané, spravedlivě vybírati a beze všech fortelův⁸³ do důchodů obecního královského města Hradiště hory Tábor každoměsíčně odvozovati chci a mám, k čemuž mi dopomáhej P[án] B[ůh], blahoslavená, od počátečního hříchu nepoškrvněná, Panna Marija a vš[i]chni s[va]tí. Amen.

⁸² Ivan ŠŤOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.

⁸³ Tj. lstí.

[fol. 39v]

+ *Přísaha dědičné poddanosti p[anu] p[urkmistru] [a] p[ánů]m poddaného*

Já N. přísahám P[ánu] Bohu všemohoucímu, blahoslavené Panně Mariji, Matce boží, i všem božím svatým, též J[eho] M[ilosti] c[ísařské] panu rychtáři, panu purkmistru, pánům královského města Tábora nyní i budoucím věrnost, poslušnost, poddanost a pravé člověčenství, a to do mé smrti chci zachovati a proti tomu nikdy nic nepříčiniti a kdekoliv na grunty na jakou živnost obrácen budu, tomu poslušně obvyknouti roboty, poplatky i jiné povinnosti bedlivě vykonávati, živnost svou bedlivě vyhlídati, správcům a rychtáře, mně představeným poslušen býti a co jiní poddaní zachovati <přes to> povinni jsou, vše též zachovati slibuji a připovídám. Toho mně dopomáhej Pán Bůh všemohoucí, blahoslavená Panna Marija a všichni svatý. Amen.

[fol. 40r]

Přísahy rychtářům a konšelům

Přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené <Panně Mariji Matce Boží>, od počátečního hříchu neposkvrněné <matky> rodičky boží, Panny Marie, i všem božím svatým, též J[eho] M[ilosti] c[ísařské] panu rychtáři p[anu] p[urkmistru] [a] p[ánů]m a správcům níže představeným poslušen být král. města h[radiště] hory Tábor, jakožto má práva dědičné vrchnosti, že v této mé povinnosti N.N: na mně vzložené, předně cti a chvály Boží vyhledávati potom ve všem v rámi právu a upřímně se chovati jednomu každému jak v ukládání a vypravování na roboty spravedlivě činiti kontributy a jiné berně, sbírky, ouroky, plně upomínky, žádnému nefolkovati.⁸⁴ Vdovy a sirotky na bedlivým pozoru míti, zlý trestali a dobrý velebili, ani summa, tak se ve všem chovati chci a budu, jak na jednoho věrného a spravedlivého rychtáře a konšele sluší a náleží, a to nečiníce pro přízeň nepřízeň, přátelství, nepřátelství, bázeň, dary, ani jakoukoliv věc jinou vymyšlenou. Tak mně toho dopomáhej pán Bůh všemohoucí blahoslavená od počátečního hříchu neposkvrněná rodička Boží Panna Marija <matka Boží> i všichni svatí. Amen.

⁸⁴ Tj. nenadržovat, *Elektronický slovník staré češtiny*, oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, Praha 2006, přístupné online: <http://vokabular.ujc.cas.cz> [citováno dne 18. 5. 2022].

[Fol. 40v]

Přísaha rychtáře ložního etc.

Přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené od počátečního hříchu neposkvrněné Panně Mariji rodičce s Boží, i všem Božím svatým, že v této mé povinnosti ložního rychtáře chci a mám býti jak předně J[eho] M[ilost] c[ísařská]. panu rychtáři, panu primasi, p[anu] p[urkmistru] [a] p[ánů]m král. města Tábora starším obecním tolikož i obzvláště správčům představeným, věrný a vždyckni poslušný býti a co se koliv kdy při mně nařídí, to beze všeho odporu ihned být bylo o pŕlnoci vykonávati, na všechny jiné, rychtáře a konšely, robotníky pilný a bedlivý pozor dáti, v robotách a pracech věrných, tak aby se vše upřímně a spravedlivě práce p[anu] p[urkmistru] [a] p[ánů]m vykonávala žádnému nic nefolkovati⁸⁵ a to ani pro přízeň ani pro nepřízeň pro dar, ani žádnou jinou věc jakkoliv vymyšlenou, toho mně dopomáhej pán Bůh všemohoucí, Blahoslavená od počátečního hříchu neposkvrněná Panna Marija <matka> rodička Boží, i všickni[!] svatí. Amen.

[fol. 41r]

Přísaha hajným

Přísahám pánů Bohu všemohoucímu blahoslavené od počátečního hříchu neposkvrněné Panně Mariji, rodičce Boží, i všem Božím svatým, že v této povinnosti hájemství chci na lesy na louky, kderý mně pod opatrování odevzdaný jsou, náležitý pozor dáti, z nich žádnýmu nic bud' on, kdo bud' sekati, ani odvážeti, na loukách pást neb žít dopouštět etc. kderý by cedulky od pána primasa a neb skrze oficíny neměl, jako i taky mimo to, co na cedulce nařizeno bude, nic více sekati nepovolovati, sáhový neb vorový dříví, který od lidí poddaných se nadělá, na sáh a na kopy vyčtený, mně vydaný, přijímati, opatrovati a vedle vrubu, z nich, co se jich kdo vezme, panu ouředníkovi počet činiti. Item na zvěři podobně, aby od jinýho žádnýho, mimo myslivce k tomu zřízený, žádná škoda se nedala a od žádného zvěř se nestřílela, nehonila, neplašila, bedlivý a pilný pozor dáti ani summa všech těch lesův, náležitě a pilně ostríhati, a to pro přízeň, nepřízeň, přátelství,

⁸⁵ Tj. nenadržovat, *Elektronický slovník staré češtiny*, oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, Praha 2006, přístupné online: <http://vokabular.ujc.cas.cz> [citováno dne 18. 5. 2022].

nepřátelství, dary ani jakou jinou vymyšlenou věc. Toho mi dopomáhej pán Bůh všemohoucí, blahoslavená <Panna Marija>, počátečního hříchu neposkvrněná, <matka> rodička Boží i všickni svatí. Amen.

[fol 41v]

Přísaha šafářův dvořských

Já N. přísahám pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené od počátečního hříchu neposkvrněné, Panně Mariji matce Boží, i všem Božím svatým, že v tyto povinnosti na mně vzloženy[!] chci předně cti a chvály Boží vyhledávati, čeládku v dvoře pod správou mou svěcenou k dobrému a k pobožnosti vésti, ve dni nedělní a sváteční do chrámu páně k službám Božím střídati a vysílati všechny bezbožnosti, chlípnosti, ohydzné nemravné věci mezi nimi přetahovati a napravovati, správcům od J. C. M. pana rychtáře, p[ana] p[urkmistra] [a] p[ánů]m představeným poslušen býti, na dvoru, stavení, dobytky, aby se žádná škoda, bud' od ohně a neb jinač nestala, pilný pozor dáti na luka a osení, aby se nevypásali, též k lidem robotujícím, aby se dobře, upřímně a spravedlivě pole vyvorávali, svyvlačovati a jiný práce bez fortele⁸⁶ vykonávaly, bedlivě přihlížeti, Item na obilí v stodolách, jak v slámě na vrstvách se nehejbalo, dobře vymlácelo a ze stodol i z výstav náležitě počítalo, tak na zrně, též na špejchařech, aby od mláceno ani čeledi ani žádného, nic neustraňovalo, neubralo a nekradlo, jaký obzvláště, dle inventáře na hospodářské věci pozor dáti, aby peněz v změření neumořovalo, k čeledi přihlížet a co se jim na stravu, též dobytkův na omětky vydává, spravedlivě k jich užitkům to obracet, žádných fortelně se nedopouštěti, k čeládce, aby též spravedlnou jak při dobytčích masných, pastvách, a jiných pracech se chovati, opravdovou péči míti, zlý trestati, dobrý velebiti, a tak, jak na člověka poctivého přísluší, ve všem se chovati, přátelství neb nepřátelství, dary a pro přízeň neb nepřízeň, bázeň, strach, ani jiný věci, jak by jakkoliv jmenována býti mohla, toho mně dopomáhej pán Bůh všemohoucí, blahoslavená a od počátečního hříchu neposkvrněná P[anna] Marija a všichni svatý. Amen.

⁸⁶ Tj. beze lsti

Obnovy rychtářů z let 1670, 1673, 1676, 1677, 1778 a 1679

[fol. 151r]

+

Léta Páně 1670 3. dne augusti stala se obnova všech rychtářův na statku zádušním obce královského města Hradiště hory Tábor skrze slovné a vz[ácné] a pout[ivé], pana Ludvíka Václava Hubatýhom, purgmistra, pana Šimona Voldřicha Hučekého, spoluradního, pana Krištofa Rudlofa - též radního a písaře důchodního, a pana Pavla Klouzala, předního staršího obecního a ten čas spoluouřenika, též pana Jana Smiřickýho, staršího obecního, a to taková:

Jména vesnic osoby voleny za rychtáře a konšely

Předně za rychtáře ložního Martin Rousek

v rychtě záchodskej⁸⁷ Václav Vondra, rycht[ář]
 Martin Plíva, konšel

radimovickej { v Nasavrkách Jan Škřivanec, rych[tář]
 v Radimovicích Jakub Dvořák, kon[šel]
 v Srabově Jan Šimák, kon[šel]

záhrádeckej { v Srabově Jan Mareš, rych[tář]
 v Zahrádce Václ[av] Pazourek, kon[šel]

dražickej { Jakub Šerej, rych[tář]
 Václav Hejlovský, kon[šel]
 Václav Volek, kon[šel]

drhovecký { Ondřej Šrámek

[fol. 151v]

Jména vesnic: Osoby voleny za rychtáře a konšely:

v rychtě klokotskej Václav Vojta, rychtář

čelkovskej Vít Tkadlec, rychtář

měšickej { Martin Rousek, rychtář
 Pavel Malej, konšel

Lhotě Zárybničnej Václav Šobek

⁸⁷ Záchod, dnes Náchod, městská část Tábora.

v *Samotách* Jan Nesvětil
v *Čekanicích* Jan Novotnej, rychtář
Tomáš Skalka, konšel

[fol. 152r]

+

A[nn]o 1673 28. dne januarii za správy etc. primaské pana Ludvíka Hubatýho, pana Křištofa Rudolfa, radního písaře důchodního, pana Pavla Klouzala a pana Jiřího Tančera též Jana Smiřickýho, starších obecních, a tenkrát, když Jiříkovi Tančerovi správa hejtmanská nad statky a poddanými lidmi vzdávána byla, obnovení jsou rychtářové a konšelové v všech vesnicích způsobem tímto:

Rychtáři ložní

Jan Novotný ve vsi Čekanic, konšel jeho ve vsi Tomáš Skalka

v *Záchodě* Václav Vondruv, rychtář

Kryštof Chval, konšel

v *radimovickej rychtě* pan Škřivanec, rychtář v *Nasavrkách*

Jakub Janouš, v *Radimovicích* konšel

Jan Šimák, v *Srabově* konšel

v *Všechově a Zahrádce* Jan Mareš, rychtář

Vondřej Pazourek, konšel v *Zahrádce*

[fol.152v]

+ v *Dražicích* Pavel Lis, rychtář

Václav Hejlovský, konšel

Václav Volek, konšel

v *Drhovici* Vondřej Hlava

v *Klokotech* Václav Vojta

v *Čelkovicích* Vít Tkadlec, rychtář

na *Samotách* Martin Flousek, konšel

ve *Lhotě Zárybnickéj* Václav Nevrlaj, rychtář

Jakub Dvořák, konšel

v *Měšicích* Lukáš Jirsa[?] rychtář

[fol.153r]

A[nn]o 1676 7. Januarii za správy primaské Pana Ludvíka Hubatého, v přítomnosti pana Pavla Adalbeta Fabry, pana Jana Jonáše, jakožto ouředníka a pana Jana Procházky, ten čas důchodního písaře. Zvoleny osoby k svým ouřadům tyto:

Rychtář ložní jako i taky nade vsi Dražic

Pavel Lis

Konšelé Jakub Šerej, Jan Příběnickej

Čekanice rychtář Jan Novotnej

konšel Tomáš Skalka

Záchod rychtář Václav Vondra

konšel Vojtěch Baba

[fol.153v]

v Radimovskej rychtě rychtář Jan Škrivanec

konšel Jakub Janouš

konšel Matěj Šimák v Srabově

Všechov a Zahrádka rychtář Vondřej Pazourek

konšel Pavel Čížek

v Drhovici rychtář Ondřej Samec

rychtář Ondřej Šrámek

v Klokotech rychtář Pavel Volek

v Čelkovicích rychtář Vít Tkadlec

na Samotách konšel Martin Flousek

[fol 154r]

ve Lhotě Zárybničnej rychtář Václav Nevrlaj

konšel Jiřík Tloušť

v Měšicích rychtář Jiřík Urban

Hajný vrchní Martin Sosna, kteréhož to povin[n]ost bude do všech revírů dohlížeti obzvláště Pintovku náš na pozoru míti.

Matěj Nesvětil, hejne nad lesy horskými, též Černým, Bory, Hoskun, Strakačovém a Soudným jako i Kramolínem.

Štěpán Nehliček hejne nad lesy hůrkami, Holečkem, Choteckými, Pravcovskými porostlinam, též Kamenným.

[fol. 154v]

Jan Pecháček hajnej nad lesy Dražickými, Drhovickými a Vostrovy

Jan Šenkýř nasavrcký, nad lesy Radimovskými, porostliny Čekanických pustých gruntův

To se od rychtáře a konšela má na bedlivým pozoru míti, aj bedlivě, aby se v nich žádná škoda nečinila, opatrovati.

[fol. 155r]

A[anno] 1677 dne 2. Januarii obnovení rychtářův a konšelův

Ložní rychtář

Jako i také nade vsi Dražici Pavel Lis, rychtář

Jakub Šerej, konšelé

Jan Příběnický

Čekanice

Jan Novotný, rychtář

Tomáš Skalka, konšel

Záchod

Václav Moudrý, rychtář

Vojtěch Baba, konšel

v radimovský rychtě

Jan Škrivanec, rychtář

Janouš, konšel v Radimovicích

Matěj Šimák, v Srabově konšel

Všechov a Zahrádka

Pazourek, rychtář

Čížek, konšel

[fol. 155v]

v drhovický

Ondřej Samec, rychtář

Ondřej Šrámek, konšel

v Klokotech

Pavel Volek, rychtář

v Čelkovicích

Vít Tkadlec, rychtář

na Samotách *Martin Flousek, konšel*

Lhota Zárybničná *Václav Nevrlaj, rychtář*

Jiřík Tloušť, konšel

v Měšicích *Jiřík Urban, rychtář*

Hajní podle loňského roku

[fol. 156r]

Obnovení rychtářů a konšelův na rok 1678, potvrzení všichni toho roku jako roku 1677

Na rok 1679

ložní rychtáři jako i na de vsi Dražici *Pavel Lis, rychtář*

Jakub Šerej

Jan Příběhnický

Čekanice *Jan Novotný, rychtář*

Tomáš Skalka, konšel

Záchod *Václav Vondrů, rychtář*

Vojtěch Baba, konšel

v Radimovský rychtě *Jan Škrivanec, rychtář*

Janouš, konšel v Radimovicích

Matěj Šimák, v Srabově konšel

Všechov a Zahrádka *Jan Mareš, rychtář*

Čížek, konšel

v Drhovici *Ondřej Samec, rychtář*

Ondřej Šrámek, konšel

v Klokotech *Pavel Volek, rychtář*

v Čelkovicích *Vít Tkadlec, rychtář*

na Samotách *Martin Flousek*

Lhota Zárybničná *Václav Nevrlaj, rychtář*

Jiří Tloušť, rychtář

v Měšicích *Jiří Urban, rychtář*

Hejní nad lesy

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývala komplexním diplomatickým rozbořem pramene tzv. Sirotčích register nových táborského panství z let 1587–1689. Tzv. *Registra sirotčí nová* zatím neprošla restaurováním. Vázaná jsou v hnědé kůži, která je po celé ploše desek zdobená slepotiskovými liniemi a pruhy vyplněnými rostlinným motivem. Původně se v deskách nacházely tkanice ke svázání knihy. Kniha je poškozena nejen mechanicky, ale je také značně poničena od škůdce. Psací látkou je papír na některých listech je filigrán, který byl identifikován dle Briquetova soupisu filigránů jako shodný filigrán č. 13839, který pochází z Prahy z roku 1549.

Součástí vnějšího diplomatického rozboru byla paleografická analýza, v prameni bylo napříč všemi agendami identifikováno 11 písarských rukou. Označeny jsou písmeny A–K, z tabulky níže je patrné, v jakém časovém rozmezí se daní písaři vyskytovali a jaké agendy zapisovali. Prostřednictvím výzkumu tohoto pramene se nepodařilo přesně určit, kdo byli písaři, kteří postupně agendu zapisovali. Pravděpodobně se jednalo o písaře, kteří měli na starosti hospodářské záležitosti včetně městského panství. Ve čtyřech případech můžeme doložit důchodního písaře, ale s jistotou k nim nebylo možné přiřadit písarské ruce. Objasnění fungování písařů v Táboře by si za cíl kladlo případné budoucí bádání, které by zkoumalo i další dochované táborské prameny.

Písař	Roky	Počet výskytů	Agenda
A	1587–1588	4	Sirotčí agenda
B (Václav Kazka)	1592–1593	5	Sirotčí agenda
C	Neznámé	1	Sirotčí agenda
D	1604	1	Sirotčí agenda
E	1607–1609	7	Sirotčí agenda
F	1613–1619	9	Sirotčí agenda

Písař G	1666	3	Reversy a vyručení z vězení
Písař H	1669	2	Reversy a vyručení z vězení
Písař I	1670, 1671–1673, 1675–1677	10	Reversy a vyručení z vězení, Stavení živých otcův dětí, též sirotků
Písař J	1673, 1674, 1676, 1678, 1688, 1689	28	Reversy a vyručení z vězení, Přísahey
Písař G – Jan Fr. Suchomel	1665	6	Přísahey, Stavení živých otcův dětí, též sirotků
Písař K	1677–1678	2	Stavení živých otcův dětí, též sirotků

Tab. č. 4 Písařské ruce v celé knize

Jedná se o knihu smíšenou, podrobná analýza zjistila pět typů agend, jak vyplývá i z připojené tabulky výše. Svůj název, tedy „*Registra sirotčí nová*“, tato kniha získala podle agendy, která se do ní zapisovala jako první v letech 1587 až 1618. Sirotčí záležitosti zapsané v této knize se týkají výhradně sirotků z vesnic táborského panství.

Dále do ní byly na fol. 27r až 36v zapsány reversy z vězení. Začínají rokem 1666 a končí 1689, což je také nejmladší datovaný zápis v celé knize. Jedná se o zápisy poddaných, kteří byli zavřeni do vězení za různé přečiny. Nejčastějším důvodem, proč se poddaní do vězení dostávali, bylo zběhnutí. Z výzkumu vyplývá, že tomu tak bylo ve 14 z 32 případů. Vrchnost viděla v omezení svobodného pohybu poddaných jedinou možnost, jak zajistit dostatek pracovních sil v rámci svého dominia, a díky tomu měla být urychlena hospodářská obnova válkou zničeného panství. Dalším důvodem bylo povolení sňatku pod podmínkou slibu věrnosti své vrchnosti. Dalšími důvody bylo např. smilstvo, zlodějství, vyvolání rvačky, jezdění po cizím poli či vyhnání manželky a dětí z domu. Ve většině zápisů se za uvězněné zaručili „*rukojmové*“, kteří měli na dotyčného dohlédnout, aby přečiny již nepáchal a žil spořádaně, a tímto ho z vězení „*vyručili*“. Dále také uvězněný v rámci zápisu slíbil až do své smrti poslušnost a věrnost vrchnosti.

Další agendou v této knize jsou vzory přísah. Na fol. 39–41 jsou zapsány vzory různých přísah, jmenovitě přísaha mejtních vesnic, přísaha dědičné poddanosti panu purkmistru a pánům, přísahy rychtářů a konšelů, přísaha rychtáře ložního, přísaha

hajných, přísaha šafářů. Celkem je zachyceno 6 přísah, tyto zápisy proto nejsou datovány a na místě písmena N při skládání přísahy dotyčný doplňoval své jméno. V textu se také objevují grafické značky, které odkazují na marginální a interlineární poznámky. Úpravy reflektují po čase nastalé změny, zvláště v případě vyjmenovávání světců, což souvisí s barokní zbožností.

Na foliích 151 až 156 nacházejí záznamy o obnově rychtářů z let 1670, 1673, 1676, 1677 a 1778. Samosprávu měl na vesnici v rukách rychtář, kterému pomáhalo několik konšelů. Měl na starosti především soudní a policejní záležitosti, které se vztahovaly na poddané a na panské služebníky.

Největší část knihy zabírají na foliích 42–148 a 157–186 „*Registra stavení živých otcův dětí, též sirotkův z vesnic zádušních města Hradiště hory Tábor přínaležejících.*“ tedy soupis obyvatel daných vesnic. Takovýto soupis byl pro vrchnost velmi důležitý. Byl jedinou možností, krom postupně zaváděných církevních matrik, jak si udržet přehled o obyvatelstvu. Pomáhal při řešení sirotčí agendy a dalších právních záležitostí v rámci rodin a vesnic.

Spojovacím prvkem pěti různých agend zapsaných v jedné knize je patrimoniální správa městského panství. Jeho hodnota spočívá v tom, že se jedná o jediný dochovaný pramen pro sirotčí agendu táborského panství. Pro panství jako takové v 16. a 17. století můžeme ve Státním okresním archivu v Táboře najít urbář a knihy gruntovní. Zkoumaný pramen svou různorodou agendou umožňuje náhled do fungování městského panství druhé poloviny 16. až druhé poloviny 17. století, ale umožňuje také přístup k seznamům obyvatel daných vesnic a odkrývá jejich postavení i početnost rodin, může být využit v dalším výzkumu zabývajícím se historickou demografií daných vesnic.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny nevydané:

Státní oblastní archiv Třeboň, Státní okresní archiv Tábor, fond Archiv města Tábor (dále jen SOA Třeboň, SOkA Tábor, AM Tábor), *Registra sirotčí nová 1587–1689*, inv. č. 287, sign. E Ia č. 4.

SOA Třeboň, SOkA Tábor, AM Tábor, *Kniha šacuňků a sirotčích peněz 1541–1593*, inv. č. 194, sign. D I č.1.

SOA Třeboň, SOkA Tábor, AM Tábor, *Pozemková kniha vsí Čekanice, Čelkovice, Klokoty, Měšice, Náchod a Zárybničná Lhota*, inv. č. 263, sign. E Ia č. 3.

Archivní prameny vydané:

KOKOŠKOVÁ, Zdena – SEDLÁČKOVÁ Helena – ZAHRADNÍKOVÁ Magda (edd.), *Bechyňsko. Soupis poddaných podle víry z roku 1651*, Praha 2017.

MALÝ, Karel – SLAVÍČKOVÁ Pavla – SOUKUP Ladislav – SKŘEJPKOVÁ Petra – ŠOUŠA Jiří – VOJTÍŠKOVÁ Jana – Klára WOITSCHOVÁ edd., *Práva městská Království českého: edice s komentářem*, Praha 2013.

ČADKOVÁ, Iva – ZAHRADNÍKOVÁ Magda (edd.), *Berní rula 7. Kraj Bechyňský III*, Praha 2017.

Archivní pomůcky:

SOA Třeboň, SOkA Tábor, *Inventář Archiv města Tábor 14/15st. – 1945 (1955)*, ev. č. pomůcky EL NAD 147 / B 1.

Literatura:

BLÁHOVÁ, Marie, *Historická chronologie*, Praha 2001.

BOUDOVÁ Marie a kol., *Louňovice. 600 let od první písemné zmínky o existenci obce*, Louňovice 2007.

BRIQUET, Charles Moïse, *Les Filigranes*, svazek 4, Ženeva 1907. Dostupné z: <https://briquet-online.at/loadRepWmark.php?refnr=13839> [cit. 17. 5. 2022]

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK Jan – DOBEŠ Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

HOFMANN, Gustav, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň 1984.

HONNEROVÁ, Jana, *Spory o čest na třeboňském panství v 17. a 18. století*, bakalářská práce na Historickém ústavu, FF, JČU, České Budějovice 2015.

HOREJSKOVÁ, Lenka – RŮŽIČKA Roman, *Vítejte Na Tábořsku*, Tábor 2006.

HUBIČKOVÁ, Eva – VYBÍRAL Zdeněk, *Tábor*, Praha 2013.

KLUČINA, Petr – ŠTEFAN Pavel, *Tricetiletá válka: obraz doby 1618–1648*, Praha 2004.

KRAJÍČ, Rudolf, *Středověké vodní dílo v Táboře. Archeologický výzkum Jordánu*, *Archeologia historica* 44, 2019, č. 2, s. 1002–1004.

KVĚT, Radan, *Staré stezky v České republice*, Brno 1997.

MÁCOVÁ, Libuše, *Městská správa v Táboře na počátku 17. století. Sborník k 550. výročí vzniku města*, 1970, s. 50–74.

MALÝ, Karel a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 2010.

MATLAS, Pavel, *Shovívavá vrchnost a neukáznění poddaní?*, Praha 2011.

MIKULEC, Jiří, *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*, Praha 2013

MOLNÁR, Amedeo, *O Tábořském písemnictví*, Husitský Tábor. Sborník Muzea husitského revolučního hnutí 2, 1979, s. 18.

SEDLÁČEK, August, *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha 1998.

SLAVÍČKOVÁ, Pavla, *Právní ochrana dětí v období prvních kodifikací*, Praha 2012.

SLAVÍČKOVÁ, Pavla, *Ukončení poručenské správy nezletilých osob v raně novověkém městském prostředí*, *Theatrum historiae* 6, 2010, s. 9–21. s. 9–21.

SLAVÍK, František Augustin, *Panství tábořské a bývalé poměry jeho poddaných*, Tábor 1884.

ŠMAHEL, František – DRDA Miloš – JANDA František – BUMERL Jiří, *Tábor I. Od počátku osídlení do roku 1452*, Praha 2020.

František ŠMAHEL, *Tábořské vesnice na Podblanicku v letech 1420–1547*, Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 22, 1981, s. 171–202.

ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.

TECL, Rudolf – HUBÁČKOVÁ Hana, *Tábořské kašny*, Tábořský archiv 16, 2014, s. 71–86.

TECL, Rudolf – LEMBERKOVÁ Kateřina, *Zaniklé tábořské stavební památky*, Tábořský archiv 16, 2014, s. 96.

TECL, Rudolf, *Nejstarší znaky tábořských cechů*, Tábořský archiv: sborník Státního okresního archivu v Táboře 12, 2004, s. 157–168.

THIR, Karel, *Hradiště hory Tábor jako pevnost v minulosti*, Tábor 1895.

THIR, Karel, *Staré domy a rodiny tábořské: na památku založení města před pěti sty léty*, 1. díl, Tábor 1920.

THIR, Karel, *Staré domy a rodiny tábořské: na památku založení města před pěti sty léty*, 2. díl, Tábor 1921.

Jitka VANDROVCOVÁ, *Urbář tábořského panství z let (1469) 1510–1547: sociální a hospodářské poměry*, Diplomová práce na Ústavu českých dějin FF UK Praha, Praha 2012.

VYBÍRAL, Zdeněk – SMRČKA Jakub, *Tábor: o městě–pevnosti*, Tábor 2020.

VYBÍRAL, Zdeněk, „*Viri litterati*“ a město Tábor na počátku novověku (1550–1620), Husitský Tábor 13, 2002, s. 455–491.

VYBÍRAL, Zdeněk, *Tábor: 600 let*, Tábor 2020.

Místní a jmenný rejstřík

B		<i>Hrnčíře</i>	15
Baba, Vojtěch	49–51	<i>Hrzín</i>	15
<i>Boubrava</i>	15	<i>Hůrka</i>	15
<i>Božejovice</i>	15	CH	
<i>Bratřice</i>	14	<i>Chlístovice</i>	15
<i>Broučkova Lhota</i>	15	Chval, Kryštof	48
<i>Brtnice</i>	15	J	
<i>Budín</i>	15	Janouš, Jakub	48–51
<i>Buková</i>	15, 18	<i>Jeníčkova Lhota</i>	15
<i>Býkovice</i>	15	Jirsa, Lukáš	48
<i>Bzová</i>	15	<i>Jistebnice</i>	15
Č		<i>Jordán</i>	12, 13, 16, 19
<i>Častovice</i>	15	K	
<i>Čekanice</i>	14, 16–19, 40, 48–51	<i>Karhule</i>	15
<i>Čelákovská Lhota</i>	17	<i>Klenovice</i>	15
<i>Čelkovice</i>	16, 18, 19, 40, 47–49, 51	<i>Klokoty</i>	15–20, 30, 40, 47–51
Čížek, Pavel	49–51	<i>Košice</i>	15, 17, 19
D		<i>Kozí Hrádek</i>	15, 16, 18
<i>Daměnice</i>	15	<i>Křížov</i>	15
<i>Debrník</i>	15	<i>Kvaštov</i>	15
<i>Dlouhá Lhota</i>	15	L	
<i>Domašín</i>	15	<i>Laby</i>	15
<i>Doubí</i>	17–19	<i>Lažany</i>	15
<i>Doubice</i>	15	<i>Leština</i>	15
<i>Drahnětice</i>	15	<i>Lhota Samoty</i>	15, 16, 18, 19
<i>Dražice</i>	15, 16, 18–20, 40, 47–51	<i>Libouň</i>	15
<i>Dražkov</i>	15	Lis, Pavel	48–51
<i>Drhovice</i>	16, 18–20, 40, 47–51	<i>Louňovice pod Bláníkem</i>	8, 15
Dvořák, Jakub	47, 48	M	
Dvořák, Mikuláš	23, 24	<i>Makov</i>	14
F		Malej, Pavel	47
Flousek, Martin	48, 49, 51	Mareš, Jan	47, 48, 51
H		<i>Měšice</i>	14, 15, 16, 18, 19, 40
<i>Hejlov</i>	15, 16, 18	<i>Milovanice</i>	15
Hejlovský, Václav	47, 48	<i>Minartice</i>	15
Hlava, Ondřej	48	<i>Mlýnec</i>	15
<i>Hodkov</i>	15	<i>Mokrá</i>	15
<i>Hodušín</i>	15	<i>Mozolov</i>	15
<i>Hovize</i>	15	N	
<i>Hrajkovice</i>	15	<i>Náchod</i>	15, 16, 18, 19, 30, 43, 47–51
<i>Hrazená Lhota</i>	15	<i>Nasavrky</i>	15, 18, 18, 19, 40
		<i>Nedvědice</i>	15

<i>Nehonín</i>	15	<i>Svákov</i>	15
<i>Němčice</i>	15	<i>Světlá</i>	15
Nesvětil, Jan	48	<i>Světlá</i>	15
Nevrlej, Václav	48, 49, 51	<i>Svoříš</i>	15
Novotný, Jan	48–51	<i>Svrabov</i>	17, 19, 20, 40, 47–51
O		Š	
<i>Oldřichov</i>	15	Šerej, Jakub	47, 49–51
<i>Opařanky</i>	15	Šimák, Jan	47, 48
<i>Opařany</i>	15	Šimák, Matěj	49–51
<i>Orlov</i>	15	Škřivanec, Jan	47–51
<i>Ostrý</i>	15	Šobek, Václav	47
<i>Oudičov</i>	15	Šrámek, Ondřej	47, 49–51
P		T	
<i>Padařov</i>	15	<i>Tábor</i>	10–21, 28, 37, 40, 54
<i>Paseka</i>	15	<i>Tisová</i>	15
Pazourek, Ondřej	48–50	Tkadlec Vít	48–49, 51
Pazourek, Václav	47	Tloušť, Jiří	49, 51
<i>Petřikovice</i>	15	<i>Třemešný</i>	15
<i>Píčina</i>	15	<i>Třešňový</i>	15
<i>Pikov</i>	15	<i>Újezdec</i>	15
<i>Planá nad Lužnicí</i>	15, 18, 19	<i>Turovec</i>	15, 17–19
Plíva, Martin	48	U	
<i>Počepice</i>	15	Urban, Jiřík	49, 51
<i>Pravětice</i>	15	<i>Utěchovice</i>	15
<i>Předbořice</i>	15	V	
Příběnický, Jan	49, 50, 51	<i>Vadkov</i>	15
R		<i>Vášov</i>	15
<i>Radimovice u Tábora</i>	15, 16, 18, 19, 40	<i>Vesce</i>	15
<i>Rajkovice</i>	15	<i>Vesec</i>	15
<i>Ratmířice</i>	15	<i>Vlastiboř</i>	15
Rousek, Martin	47	<i>Vlkonín</i>	15
S		<i>Vodice</i>	14
Samec, Ondřej	49, 50, 51	<i>Vojta, Václav</i>	48, 49
<i>Sedlec</i>	15, 16, 18	Volek, Pavel	49, 51
<i>Sezimovo Ústí</i>	14, 16, 18	Volek, Václav	47, 48
<i>Skalice</i>	14	Vondra, Václav	47–49, 51
Skalka, Tomáš	48–51	<i>Vřesce</i>	15
<i>Skřýchov</i>	15	<i>Všechov</i>	15, 16, 18, 19, 20, 40, 48–51
<i>Skřýšov</i>	15	Z	
<i>Smyslov</i>	15	<i>Zahrádka</i>	15, 16, 18–20, 40, 49–51
<i>Srabov viz Svrabov</i>		<i>Zahrádka u Pacova</i>	15
<i>Strkov</i>	14, 18	<i>Záchod viz Náchod</i>	
<i>Stružinec</i>	15	<i>Záluží</i>	15
<i>Střítež</i>	15	<i>Zárybničná Lhota</i>	15–19, 23, 37, 40, 47–51
		<i>Závořice</i>	15

<i>Zbelítov</i>	15
<i>Zhoř u Tábora</i>	16, 18
<i>Znosím</i>	15
<i>Zvěstonín</i>	15
Ž	
<i>Želichov</i>	15

Seznam příloh

Přílohy tabelární

1. Tabulka s přehledem rychtářů ve vesnicích v letech 1670, 1673, 1676, 1677, 1678 a 1679
2. Tabulka s počtem obyvatel ve vesnicích v letech 1665, 1671, 1672, 1673, 1675, 1676, 1677 a 1678

Přílohy obrazové

3. Přední deska se slepotiskovým zdobením
4. Titulní strana knihy
5. Ukázka tabulkového zápisu agendy *Registra stavení živých otcův dětí, též sirotkův*, konkrétně pro vesnici Svrabov z roku 1678 na fol. 180

Přílohy

		rok					
rychta	funkce	1670	1673	1676	1677	1678	1679
náchodská	rychtář	Václav Vondra	Václav Vondra	Václav Vondra	Václav Vondra	Václav Vondra	Václav Vondra
	konšel	Martin Plíva	Kryštof Chval	Vojtěch Baba	Vojtěch Baba	Vojtěch Baba	Vojtěch Baba
radimovická	rychtář	Jan Škrivanec	Jan Škrivanec	Jan Škrivanec	Jan Škrivanec	Jan Škrivanec	Jan Škrivanec
	konšel	Jakub Dvořák	Jakub Janouš	Jakub Janouš	Jakub Janouš	Jakub Janouš	Jakub Janouš
	konšel	Jan Šimák	Jan Šimák	Matěj Šimák	Matěj Šimák	Matěj Šimák	Matěj Šimák
všechovská a zahrádecká	rychtář	Jan Mareš	Jan Mareš	Ondřej Pazourek	Ondřej Pazourek	Ondřej Pazourek	Jan Mareš
	konšel	Václav Pazourek	Ondřej Pazourek	Pavel Čížek	Pavel Čížek	Pavel Čížek	Pavel Čížek
dražická	rychtář	Jakub Šerej	Pavel Lis	Pavel Lis	Pavel Lis	Pavel Lis	Pavel Lis
	konšel	Václav Hejlovský	Václav Hejlovský	Jakub Šerej	Jakub Šerej	Jakub Šerej	Jakub Šerej
	konšel	Václav Volek	Václav Volek	Jan Příběnickej	Jan Příběnickej	Jan Příběnickej	Jan Příběnickej
drhovická	rychtář	Ondřej Šrámek	Ondřej Hlava	Ondřej Šrámek	Ondřej Samec	Ondřej Samec	Ondřej Samec
	konšel			Ondřej Samec	Ondřej Šrámek	Ondřej Šrámek	Ondřej Šrámek
klokotská	rychtář	Václav Vojta	Václav Vojta	Pavel Volek	Pavel Volek	Pavel Volek	Pavel Volek
čelkovská	rychtář	Vít Tkadlec	Vít Tkadlec	Vít Tkadlec	Vít Tkadlec	Vít Tkadlec	Vít Tkadlec
měšická	rychtář	Martin Rousek	Lukáš Jirsa	Jiřík Urban	Jiřík Urban	Jiřík Urban	Jiřík Urban
	konšel	Pavel Malej					
zárybníčná	rychtář	Václav Šobek	Václav Nevrlj	Václav Nevrlj	Václav Nevrlj	Václav Nevrlj	Václav Nevrlj
	konšel		Jakub Dvořák	Jiřík Tloušť	Jiřík Tloušť	Jiřík Tloušť	Jiřík Tloušť
Samoty	rychtář	Jan Nesvětil	Martin Flousek	Martin Flousek	Martin Flousek	Martin Flousek	Martin Flousek
čekanická	rychtář	Jan Novotnej	Jan Novotný	Jan Novotný	Jan Novotný	Jan Novotný	Jan Novotný
	konšel	Tomáš Skalka	Tomáš Skalka	Tomáš Skalka	Tomáš Skalka	Tomáš Skalka	Tomáš Skalka

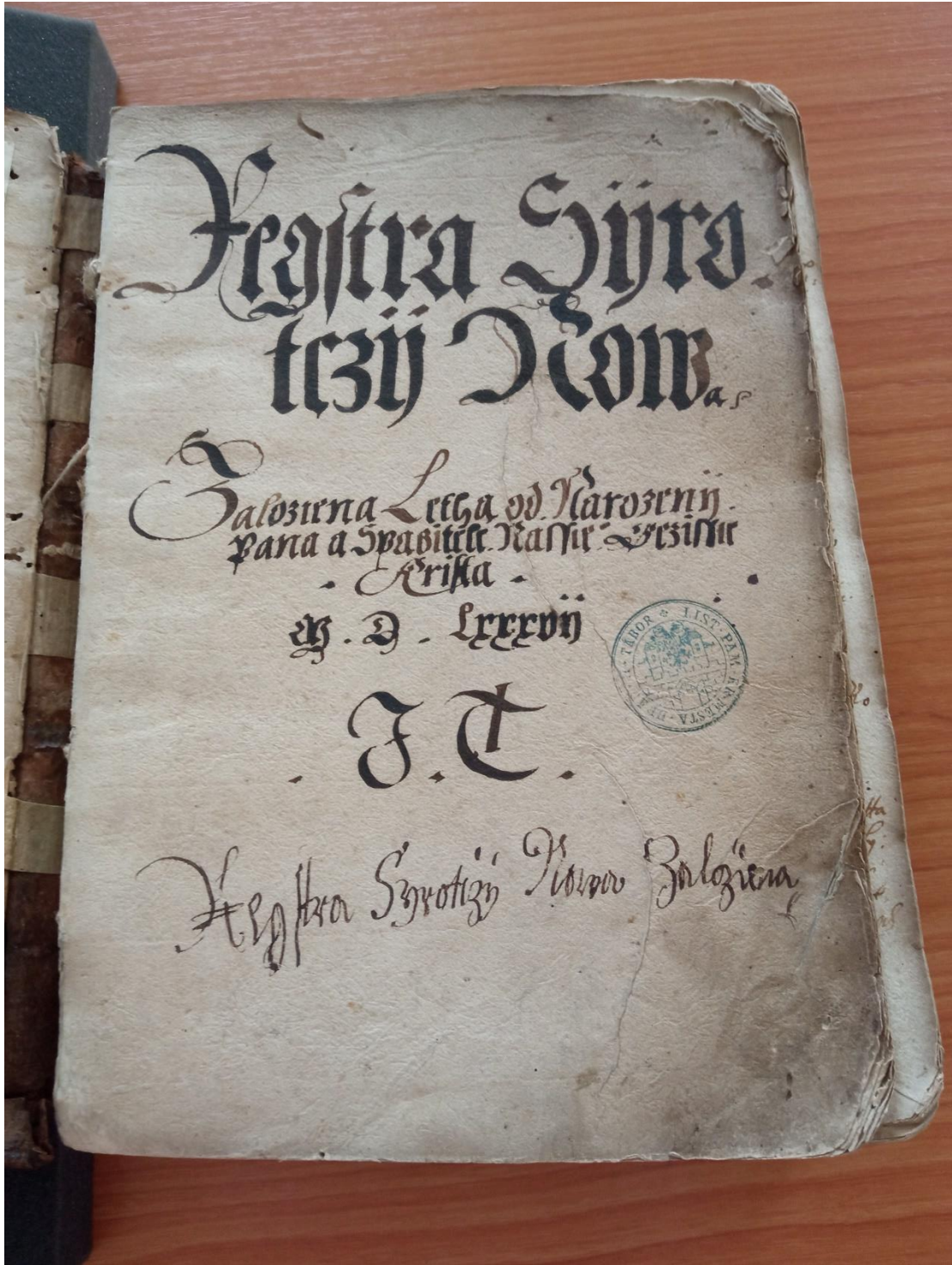
Příloha č. 1 Tabulka s přehledem rychtářů ve vesnicích v letech 1670, 1673, 1676, 1677, 1678, 1679

Vesnice	počty obyvatel dle jednotlivých zápisů											
	29.12.1665	2.1.1671	7.1.1672	11.1.1673	28.12.1673	4.1.1675	7.1.1675	2.1.1676	2.1.1677	30.12.1677	31.12.1678	
Drhovice	46	46	41	41	42	46	45	42	41	48		
Dražice	104	117	119	120	126	124	128	129	123	113		
Lhota Zárybničná	37	47	47	50	49	50	39	41	46	45		
Měšice	35	41	40	39	38	43	46	50	56	58		
Radimovice	30	40	38	28	30	32	32	30	28	31		
Nasavrky	26	23	25	27	28	30	28	27	28	28		
Srabov (dnes Svrabov)	18	18	19	21	23	22	23	24	25	22		
Všechov	25	26	27	28	28	26	25	25	26	28		
Zahrádka	9	14	15	14	14	16	13	15	14	16		
Záchod (dnes Náchod)	64	76	68	77	75	77	78	79	80	84		
Samoty	19	17	15	18	22	22	20	21	19	17		
Čekanice	nezapsáno	33	34	35	36	44	41	42	38	40		
Klokoty	32	43	52	53	58	58	57	57	60	61		
Čelkovice	29	37	46	38	59	43	42	40	40	49		
mlynáři	24	17	14	14	12	14	13	14	15	14		
lidé neosedlí	9	16	15	18	17	15	14	12	17	21		
obyvatelé celkem	507	611	615	621	640	662	644	648	656	675		

Příloha č. 2 Tabulka s počtem obyvatel ve vesnicích v letech 1665, 1671, 1672, 1673, 1675, 1676, 1677 a 1678

Příloha č. 3 Přední deska se slepotiskovým zdobením

Příloha č. 4 Titulní strana knihy

180

Srabov:

Jan Hynk		
Martha Margareta	Jan Hynk	27. Maf. Zim.
Martin Hynk		
Alb. ...	Mabla, Hynk	15
	Jan Hynk	11
	Martin	9
	Dorothea	14
	Katrina	7
	Sybilie	17

} Hynk

Martin Hynk		
Katrina Margareta	Jan Hynk	27.
	Jan Hynk	18.
	Anna	23. v. Hynk
	Jana	21. Hynk
	Alb. ...	9.

Průběh

Jan Hynk		
Jan Hynk	Martin Hynk	7. v. Hynk

Příloha č. 5 Ukázka tabulkového zápisu agendy „Registra stavení živých otcův dětí, též sirotkův“, konkrétně pro vesnici Srabov z roku 1678 na fol. 180